



subotički dvojednik

Godina II. • Broj 39 • 30. PROSINCA 1995. • Cijena 1 dinar

lova knjiga

## KAPITALNO DELO O GRADU

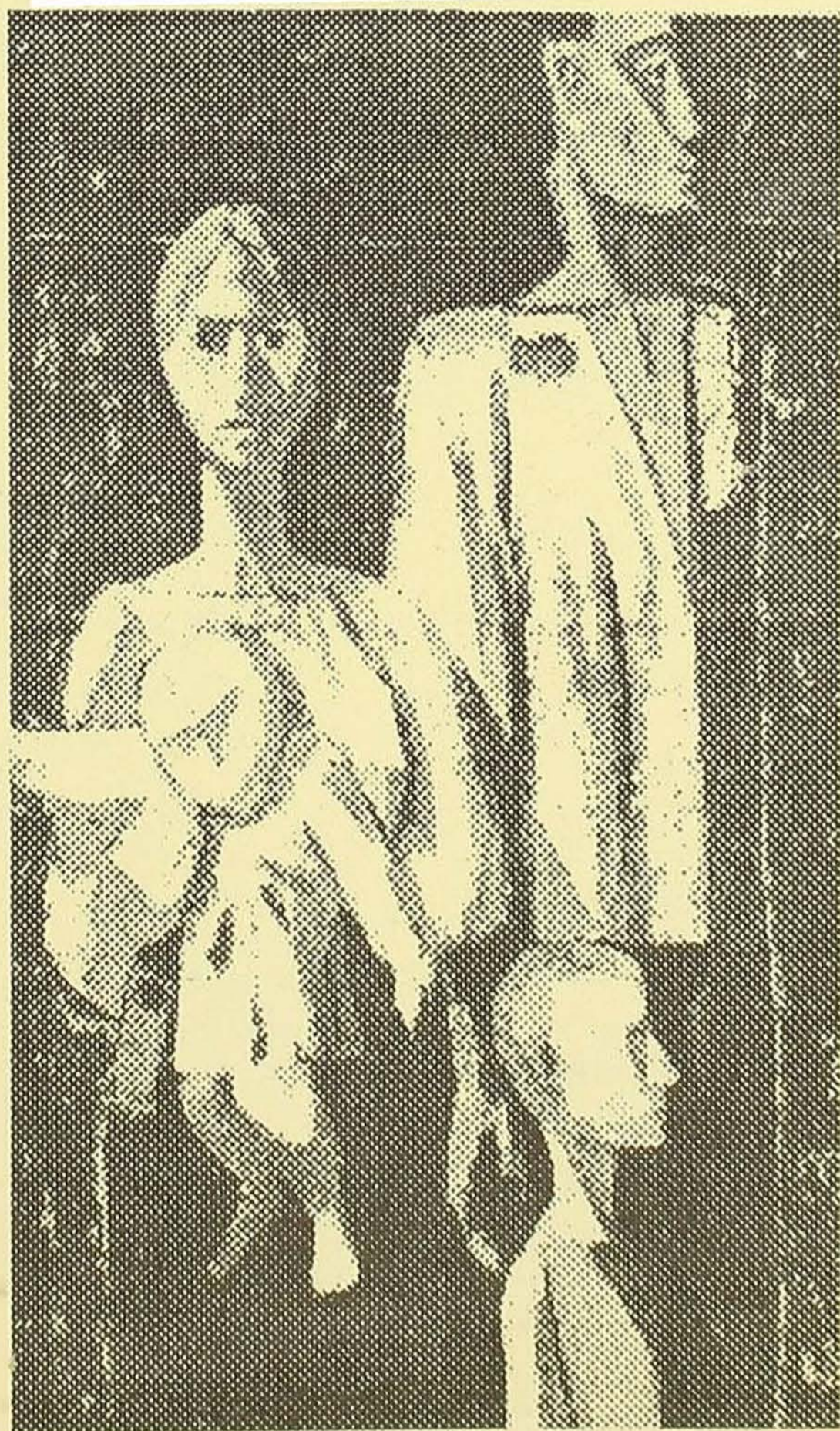
Gajdos Tibor: SZABADKA KÉPZÖMŰ-  
VÉZETE (SLIKARSTVO U SUBOTICI),  
izdavač ÉLETJEL, Subotica, 1995.

Knjiga našeg sugrađanina Tibora Gajdoša (Gotesmana) Szabadka képzőművészete (Slikarstvo u Subotici) punih deceniju i više je tražila put do čitalaca. Najzad ju je našlo „Életjel” uz novčanu pomoć Ministarstva za prosvetu i kulturu Mađarske, a u knjizi je obuhvaćen potpuni pregled umetnosti i rezultata subotičkih slikara, vajara i arhitekata od XVII do XX veka.

Ova knjiga, u kojoj je sabrano obilje podataka o svim subotičkim likovnim umetnicima njihovim delima spada u red kapitalnih izdava i nezaobilazan je izvor za sve istraživače i istoričare umetnosti. Bez sumnje, to je zanimljiva i svim ljubiteljima umetnosti jer je, zapravo, prvi potpun pregled razvoja slikarstva i vajarstva, a delimično i arhitekture i gradograditeljstva u Subotici, između ostalog zbog toga što je uz sadržajan tekst, na 368 strana, objavljeno 38 color reprodukcija i 154 reprodukcije slika, crteža i fotografija u crno-beloj tehnici, s potpunim registrom imena, bibliografskim i bibliografskim podacima o svim značajnim likovnim stvaralocima u gradu.

Slikarstvo u Subotici je nastalo posle više decenijskog istraživanja autora koji nam otkriva da što potpunije ispita i na jednom mestu obuhvati sve što spada u istoriju umetnosti ovog podneblja. I mada je glavni predmet njegovog ispitivanja bila bogata likovna tradicija sabrana u privatnim i javnim galerijama, muzejima, crkvama, arhivama i kod kolekcionara autor je čitaocima pružio na videlo rezultata arheoloških istraživanja u Subotici i njenoj okolini, da bi upotpunio uvid u to kako nedovoljno poznatu, ponekad i krivo predstavljenu sliku o prošlosti grada. Dolazimo da je grada za ovu knjigu istraživana i obrađivana u određenim subotičkim, novoudarskim, segedinskim, budimpeštanskim i drugim institucijama kulture i umetnosti.

Upornošću, nesebičnim zalaganjem i umenjem autora čitalac je sada u prilici da i kroz likovnu umetnost prati nastanak i razvoj Subotice, koja je od najstarijih vremena privlačila ljude jer im je pružala povoljne uslove za život. Iz ove knjige je vidljivo da je Subotica tokom minulih epoha istovremeno bila ne samo povoljan prostor za naseljavanje, već ujedno i izazov, čak svojevrsan test opstanka



njenih stanovnika. I onih koji su ovde živeli i onih koji su se ovamo doseljavali, u nikad prekinutom procesu međusobnog prilagodavanja, tokom kojeg je Subotica postepeno rasla, tkana od bogatog i složenog prepleta

**Kut** Godina, Nova

Sa starom godinom odlazi, bar se nadamo, i vrijeme anakronih i prezira vrijednih posljedica našeg političkog diletantizma, a s Novom godinom dolazi doba svekolikih priprava na dugo priželjkivani put za Europu. Istina, putnika je povećati broj, red je u čekaoni dug, karte podosta skupe, a polasci vlakova se određuju, prije svega, iz vana i to po kriteriju modernog uređenja društva. Ono počiva na principima poštivanja ljudskih prava, tržišnog gospodarstva, demokratškog poretka, decentralizacije vlasti... Da bi, dakle, putovali, moramo vlastito dvorište urediti primjereno mjestu gdje želimo i otići. Stoga, ne pravimo više pometnju u prometu, nego radimo na tome ne bi li pružili dokaz da smo putem djela, a ne ispraznih riječi, spremni udovoljiti tim zahtjevima 21. stoljeća. Ali znajući nas, neka nam je ipak u pripomoći i Svevišnji. Zbog dobra svih. Svim suradnicima, sponzorima i čitateljima „Žiga” želimo sretan put u Europu svakodnevnog življenja.

Tomislav Žigmanov

kulturnih i konfesionalnih razlika, uzdižući se od naseobine, preko tvrđave, vojničke utvrde i šanca, a potom kameralne varoši i slobodnog kraljevskog grada, do modernog, srednjoevropskog, grada.

Razume se, najobimnija su ona poglavlja kroz koja se može pratiti postepen, na mahove mučan i težak, nastanak i razvoj subotičkog građanstva iza kojeg su ostali najvredniji likovni i arhitektonski tragovi u ovom gradu, određujući mu u dobroj mjeri i ono lice koje je i nama, danas, drago i dobro poznato. Iskonska vezanost Subotičana za zemlju, koja im je oduvek obezbeđivala život, uz njihovu izraženu potrebu da se uključe u komunikaciju sa širim okruženjem, a ona je dobila na zamahu od vremena kada je ovde proradila prva željeznička pruga 12. IX 1869. godine, učvrstila je specifično osećanje „subotičkog, gradskog, identiteta” koji je bio presudan za opstanak grada, naročito u prelomnim trenucima dok su se nad njim rušila carstva i države, prekrajale granice i ljudske sudbine.

Posle brojnih likovnih kritika, članaka i studija objavljivanih tokom minulih decenija u mnogim listovima i časopisima, zatim monografije o poznatom slikaru Andrašu Handi i knjizi „Likovna život u Subotici između dva svetska rata”, Tibor Gajdoš je, može se reći na najbolji način, zaokružio svoja istraživanja u ovoj oblasti delom koje svesrdno preporučujemo čitaocima. Dodajmo da je ovaj autor, uz pobrojana dela, objavio i devet knjiga novela i romana.

Milovan Miković

SRETNA NOVA GODINA!

Lazar Merković

# Pred vratima vremena

DAN, DAN, DAN, DAN, DAN, DAN, DAN...

Da l' to dan teče združen il' razobručen,  
da l' sretan il' sjetan,  
da l' samotan il' nesretan,  
da l' smislen il' besmislen il' osmišljen?

I dok tu i drugdje dan za danom zvoni, brenča,  
ti se i sam uzaludan odjednom  
nadeš u predvorju vječne praznine.  
Iz nje ti se podlo ceri veliko ništa.  
Neprestrašen zastaneš i mirno sačekaš  
da to grozno ništa mine  
i da se samo od sebe u ništa raspline.

Potaknut trenutnim oklijevanjem prvo ljutit  
a onda razjaren, munjevito usmjeriš svijest  
te bijelim bljeskom na tom zastrašujućem  
mračnom zidu neizvjesnosti razbiješ  
vlastitom ljubomorom čuvana vječna vatra vremena.

PRIZOR NEOBIČAN:

Praminjanje bezoblične magle gnijezdi ti u zjeni,  
poprima nejasni obris, pretapa u jedva vidljiv  
svijetli oblik, u lik - tebi sličan.

Neartikulirano stenje, nekoordinirano se previja,  
ječi, plače, guguče, sriče, isprva nerazgovjetno,  
a onda sve jasnije izgovara ti riječi.  
Bezmjerno ti pripada, privija ti se, voli te,  
te grleći kroz suze tebi se radosno smije.

Iskri svjetlo vida, bukti plamen uma.

Pomaže ti da shvatiš i druge i samog sebe.

NENADANO

U protoku vremena sasma krvava magla  
kao da nevidljivom rukom iz tvoje svijesti  
briše dotad vidljivi slijed stvari:  
umjesto znanog dana nepoznat, neosmiljen dan

nasilno mijenja sve u tebi i oko tebe.

Polako

počinješ da shvaćaš da je u tvom svijetu,  
i u tvojoj svijesti bio sazdan još jedan svijet,  
(možda i mnogi drugi svjetovi),  
da ti je u svijesti bila još jedna svijest  
(a možda i mnoge druge svijesti)...

ODGONETKA JE SAD VRLO JEDNOSTAVNA:

Valja ući u taj drugi svijet  
(i sve druge moguće svjetove),  
valja ući u tu drugu svijest  
(i u sve druge moguće svijesti)  
da bi se povratnim putem, suprotnim od našeg cilja,  
(možda i putem protiv drugih)  
stiglo do prapočetka.

U tom nestvarnom a ipak stvarnom povratku  
valja zastati tamo kod smisla, tamo kod ljubavi,  
tamo gdje ti je onaj tebi sasma sličan  
polako opet pretvara u lik sazdan od svjetlosti,  
tamo gdje se on pretapa u nejasan oblik,  
u rasplinuti obris u neslućeni žar zjene  
zamagljene suzom u kojoj u dugu razlama  
zrak zvijezde iz daleke magline...

PROŠAVŠI KROZ VJEČNA VRATA VREMENA

Odjednom si uronio u njegovu maticu  
i umom je povratno preusmjerio ka vječnom izvoru.

Odjednom si, gle, umom savladao sve ono  
što nije moguće činom.

Pobjednik si među nepobijedenima.

POGOVOR:

Znam - praznina ne postoji. Jer - ako je igdje ima -  
u njoj su - nadohvat - oni koji su najdraži  
tebi, nama, svima!

Subotica, 14. lipnja 1988.

## OSVAJANJE SREĆE

Ulazimo u treću godinu izlaženja „Žiga”. Nade su porasle, dječija bolest uređivanja je još prisutna, ali naša upornost kao da nema granica. Optimizam raste, istina ne progresivno, koje zaslužuje ozbiljniju pozornost. U svakom slučaju, pesimizam gubi snagu. Da li zbog toga što smo umorni od nametnute zbilje i brige, ili stečene navike, ili što ne želimo ostati zapisani kao generacija mane, ili je došlo vrijeme da novim elanom zakoračimo u „vode” koje vode kvalitetnijem življenju. Ne znamo, ipak možemo reći: Eppur si muove.

Cijenjeni čitatelji, ovaj prednovogodišnji broj našeg dvotjednika, zbog prazničkog i pretprazničkog raspoloženja izlazi na manjem broju stranica, i nešto drugo-jačijom koncepcijom. Naime, držimo da um-

jetnost i stvaralaštvo moraju biti prisutniji na svim poljima. Jer samo kroz umjetnost čovjeka možemo se vratiti vremenu čudjenja, a naš čovjek izgubio je i talent i moć da se čudi. Odjednom postalo mu je sve normalno i prihvatljivo; ravnodušnost dominira njegovim bićem, a svakodnevnica time postaje siva. Moramo se vratiti snovima, a to ćemo uspjeti samo ako se probudimo i poput kineskog pjesnika, za njim ponovimo: „Snivao sam prošle noći da sam bio leptir, a sad ne znam, jesam li čovejk koji je snivao da je leptir, ili sam možda leptir koji sada sniva da je čovjek”. U toj, i kroz tu dilemu: leptir - čovjek, ili čovjek - leptir, osvajanje sreće bit će lakše, brže i ljepše.

Zelimo da nastupajuća godina protekne u osvajanju sreće, a ne u oslobađanju mržnje, laži... To nas vodi u dvadeset-i prvi!

Vojislav Sekelj

Žig broj 39

Izdavač: HKC „Bunjevačko kolo”

Adresa uredništva: Subotica

Preradovićeva 4

Telefon: (024) 22-927

Osnivač i glavni i odgovorni urednik:

Vojislav Sekelj

Uredništvo: Lazar Merković, Ivan

Rudinski, Dragan

Vidaković i Tomislav Žigmanov

Tehnički urednik: Ivan Hegediš

Tisak: „Globus”, Subotica

List je registriran kod

Ministarstva za informiranje

Republike Srbije pod brojem 1620 od

25. travnja 1994. godine

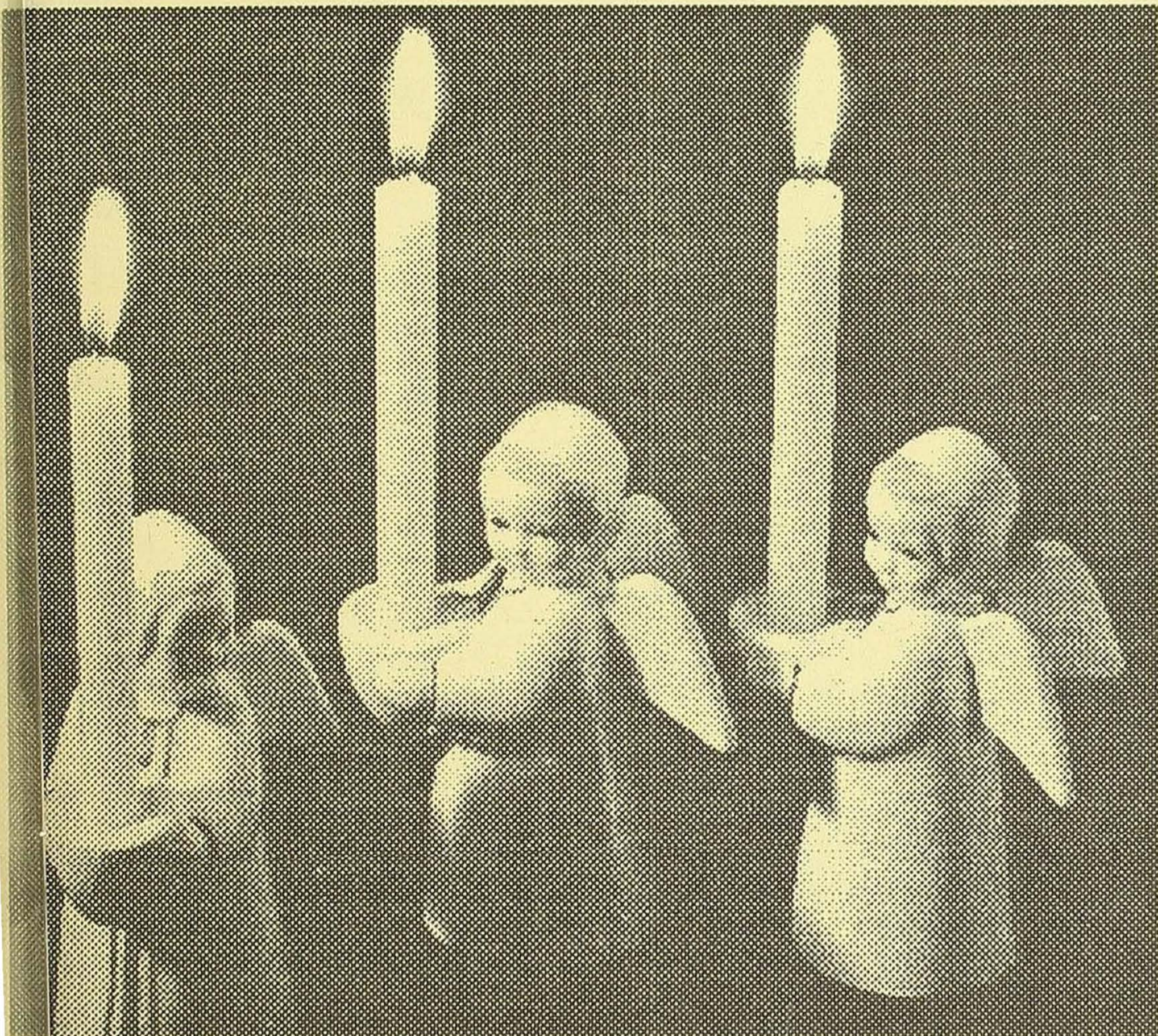
„Žig” izlazi svake druge subote

# GODINA DAYTONISTA

Godina na izmaku je bila spektakularna i mnogo čemu. Posebice po munjevitim brnima od po 180 stupnjeva, ponekad čak i C-lijama. Mnogo je sijevalo i grmilo i uvjerilo me u ono pučko kazanje, „tko vjetar sije, taj vjetar žanje“. Tako je i počeo intenzivni čitav hrvatskoga jezika. Maj nije više čak ni maj, nego tutanj. Ova riječ potiče iz zadarske Slavonije, a Milan Martić je, po nekim shvaćajući značenje naziva mjeseca

sječi TV i drugih knezova; sijeku se glave dosadašnjih velikana.

A što je donijela 1995. godina? Tek je ova bila godina raspleta, a ne one koje Veliki Voda tako naziva zbog neke Osme sjednice, koja je bila samo početak kraja. Ali i ovaj rasplet je samo predah u etničkom čišćenju i u imperijalističkom ratu s tako zamišljenim koncem da se neće moći vratiti doma dva milijuna izbjeglica. Ako je kulturni svi-



to ga, izdao zapovijed: Put pod noge!  
 Tek JUL! Od ove godine i u Srbiji se  
 ve RPANJ. Povratak srpa i čekića, po  
 enaju dame s kamelijama – pardon – s  
 me onom u režiji Ljubiše Ristića.  
 eina razlika između hrvatskoga i  
 skoga jezika glede naziva mjeseca, što je  
 rbi siječanj promaknut za decembar, po

## SUZA

*Okada sam, željo moja,  
 Tvju suzu popio,  
 Nam više, pile moje,  
 Nog oka sklopio.*

*Al sam ono, tugo moja,  
 U tlu noć te ljubio,  
 Kret sam i dušu, dušo,  
 U tlu sam izgubio.*

*Okada sam, diko moja,  
 Tvju suzu popio,  
 U tlu hijedoh poći,  
 Fu am ti se propio.*

Antun Gustav Matoš

jet uvjeren da je sada sklopljen trajan mir, onda svi akteri imaju problem s vidom, svi su daytonisti!

Ostala nam je kao zaloga mira okrnjena RSK na Dunavu, čija televizija u cilju mira svakoga dana emitira spot pod naslovom „Volite li Baranju?“. RSK, inače, ne traži izlaz na more, ali je ozbiljan konkurent za organiziranje festivala pod nazivom „Krapinske popijevke“. Naime – kako čujemo – ako treba, i kamenim sjekirama će obraniti svetu zemlju u kojoj su nekad manjine bile u većini. Nezgodna je stvar da i drugi imaju kamene sjekire, a koje se na indijanskom zovu TOMAHAWK, ali više liče na rakete.

Poglavice RSK su u Erdutu potpisali neki sporazum za kojega tvrde da nije to što drugi misle! Svi ostali potpisnici i promatrači su naime drugačije shvaćali namjere sporazuma, pa se možda stoga testira Hrvatska uz pomoć spota „Volite li Baranju?“. S one strane granice čuje se jasan odgovor: Dakako! Pa je sve ovo za naivni svijet garancija za mir!

Glavni događaj pred Novu godinu (po televiziji bez Vučelića) je posjet Kini predsjednika Jugoslavije (gospodina Zorana Lilića ukoliko ne znate tko je taj). Nije nam jasno što očekujemo od te daleke zemlje, ali zato sa simpatijama posmatramo ozareno lice našeg prvog čovjeka. Blista od sreće što

## Bljesak vječnosti

1

*Gledam ojadena polja.  
 Svjedoci skrivenog bola  
 krvavo sludjenih vremena.  
 I tko će jednom da shvati:  
 bez doma u jesenskoj magli  
 monotoni kucaj bila  
 davno iščezlog krika.*

*Već ćutim: zemlja sam i sam,  
 u meni tajne skrivene,  
 šutim jer već dobro shvaćam,  
 sve nam je bliži dah zime;  
 što više nisam – taj sam  
 u bivšoj domovini ja bez  
 domovine.*

4.

*U pijesak  
 deset nokata  
 zario čekalj.  
 Magla jesenske zore.  
 Oko žara noćne more.  
 Pa ipak:  
 opstati,  
 ovdje ostati.*

Matija Molzer

su ga tamo pustili. Dapače, kod kuće se ne miješa u svoj posao, ali voli u inozemstvu. Sto se nas tiče, mogli bismo mu omogućiti da zauvijek ostane tamo, kad ga već to toliko raduje. Nije pravedno što ga nisu pustili u Dayton, gdje je bila nazočna prva garnitura. A sada je vjerojatno lupnuo šakom po stolu? Ili će ići on, ili neće biti više predsjednik! Na što je svakako nastala frka, svi su se prepali! Zamislite, ako abdicira, gdje će se naći još jedan tako poslušan predsjednik države, koji – ako zatreba – bez skandala prepušta svoje mjesto?!

Svijet je konačno suspendirao sankcije, sada, kada su propali snovi o monumentalnoj državi! Pa sad možemo u Europu! Nezgodno je samo da za to postoje određeni uvjeti. Primjerice, mi Jugoslaveni moramo plaćati pristojbu, ulaznicu u tu Europu! Ne tamo, nego doma! I tada kada idemo u Rumunjsku! Eto, borimo se protivu muslimanskog fundamentalizma, ali zadržali smo neke turske običaje, kao što su danak u krvi, u novcima i u naturi. Poslije neisplaćene pšenice od seljaka se uzima i orude za rad. Ni ne treba mu ništa drugo, osim televizora, da bi znao za koga treba glasovati kada dođe vrijeme.

Od snova ostaje monumentalni podzemni kolodvor bez vlakova, kao vučja jama, i još Europa na Savi. A sada nam mo(nu)mentalno stanje liči na ono iz vica: „Ženo prodao sam zemlju, a ti čuvaj ovce dok se ne vratim!“

Sretna Vam Nova godina!

István Valihora

# DVOT/J/EDNIK

Rekapitulacija vanjske političke scene i proscenijuma velikog svjetskog teatra 1995. po prilici izgleda ovako: nekako je sklepano primirje i mir u Bosni nakon četiri tisuće nalijeta bombardera, daklem više batinom nego mrkvom, jer kaže i narodna mudrost „čega se jedino šuša boji...” Dakako, i IFOR je stigao, a kada će otići ne zna se. Po svojoj prilici ne skoro kao što je proklamirano, a možda će biti i po onoj „očli Nemci došli Sremci”, ili u bosanskoj verziji „očli Ameri došli Nijemci”, što je i moja prognoza iliti predskazanje, ali neću da se 'igram' Nostradamusa.

Komunist roze a ne crveni, pan Kvaśniewski je postao predsjednik, što je ipak veliko iznenađenje za katoličku Poljsku, a u Rusiji su, pak, "neprefarbani", što će reći *echt*, komunisti dobili najviše glasova na izborima za Dumu, pa sad i ovdje neki „dumaju” kako je to dobro: narodu omiljela teorija „nitko me ne može tako malo platiti koliko malo mogu raditi”, a vrhuški i nomenklaturi profiiti u 'žepu sve dok cug ne bu pobegel'. (Stari Bunjevci su zvali „cocolište” one koji ne vole ništa raditi, tako mi je priaoč moj Čiko). Ne daj Bože još samo da se dočepa atomskog okidača onaj liberalni patriota što se po našoj Subotici ljubio s ovdašnjim neliberalnim patriotima, što su opet hvala Bogu, izišli iz mode, a ako baš „zdravo oče nek idu prat čizme u ladnim morima kod Čečena”.

Rabina su ubili vlastiti ekstremisti, što je dakako solidna zavjera ultraša, ali je Betlehem ipak predat Palestincima uoči Božića, što je i nekakva gesta prema svijetu i dokaz više da bez pameti i kompromisa nema mira. Volite se ljudi ili, pak još ljepše, vodite ljubav a ne rat.



U unutarnjoj pak politici nemamo što rekapitulirati budući smo svi „švorc”. U bankama nema novca, u trgovinama nema robe, one kvalitetnije tehničke ili štofova, ni u kafićima nema gostiju, u Parlamentu nema TV prijenosa, mirovine kasne 'kad najviše tribaju svitu', žito nije na 'vrime' ni realno isplaćeno seljacima pa sad tako i siju, računi za struju su veći od zarade, policije ima više nego vojske, a oporbene stranke se

međusobno hrvaju slobodnim stilom i izmišljaju nemoguće koalicije i ujedinjanja očekujući skore izbore u „većem oku u glavi”, dok „manje oko” gleda sve više preko plota i nije ga sramota, pa se već vidi 'nikako žrokavo’.

Netko bi volio da Savezna skupština promijeni Ustav (za što treba dvotrećinska većina) da se ne bi, za izbor predsjednika i trajanje mandata, više morali pitati „mladi lijepi i pametni”; pa sada državni profesori ustavnog iliti državnog prava nemaju ni novogodišnji ni Božićni raspust. A predsjednik Savezne vlade najavljuje veliku rekonstrukciju, pa sve nekako mislim da ćemo ostati bez mile nam Margite, a onda možda i mi postanemo manjina ili manjinski narod jer nećemo da budemo „guske u magli”.



Kad je riječ o kulturnoj autonomiji, još daleke 1845. godine u Velikoj Kikindi u tadašnjoj Austro-Ugarskoj („tamnici naroda”) osnovana je Serbska čitaonica radi, kako je zapisano, „srpskog interesa, podizanja narodnog duha, okupljanja i ujedin-

## RASTANAK

*noć  
odmakla  
na astalu  
misesec krije  
suze sjajne  
u dvi čaše  
prazne*

*Mirko Kopunović*

jenja Srba”. Dobili su nešto kasnije i kazalište i kulturno i pjevačko društvo, a osnovne škole na svom jeziku su već imali. E sad, bliske nam 1995. godine, daklem sto i pedeset godina kasnije, ogroman je problem kada u toj istoj Vojvodini sve isto traže Hrvati, tj. upravo onakvu, današnjem vremenu malo prilagoduenu (TV, radio, itd.) kulturnu autonomiju. 'Ta nećete valjdar kasti da je Franc Joška' bio više za manjinska prava od današnje svjetske zajednice.



Dakako svima sretna nova 1996. St. novnicima Hong Konga je posljednja godina pod vlastitom vlašću jer 1. siječnja 1999. godine ističe stogodišnji zakup Britancima: Honk Kong se vraća u okrilje matične države (od cca 2 milijarde ljudi) koja se zove Narodna Republika Kina. Moj prijatelj koji se vratio otuda kaže da bi svi voljeli ovom prenapućenom otoku ili poluotoku da vrijeme stane i ne otkucava više. Mora ovdje ispričati stari židovski vic o rabinu koji je obećao spahiji da će njegova psa naučiti govoriti po ruski ako ih ne otjera s imanja još godinu dana. Kada su ga nakon toga napali svi članovi njegove zajednice, kako mogao da obeća tako nešto nemoguće, st. rabin je rekao: „Godina je dugačka, možda će ker crći, a možda spahija umrijeti, samo Bog zna!”. Ipak, bogati bježe iz Hong Konga u Australiju i Kanadu, a raja nek' što će biti od rabinove priče! Mi smo pak di smo, arenda nam ne salazi, plaćamo cigom, kerova ima koliko očete, a svi za samo laju! Čestitam vam svima svr' goditi

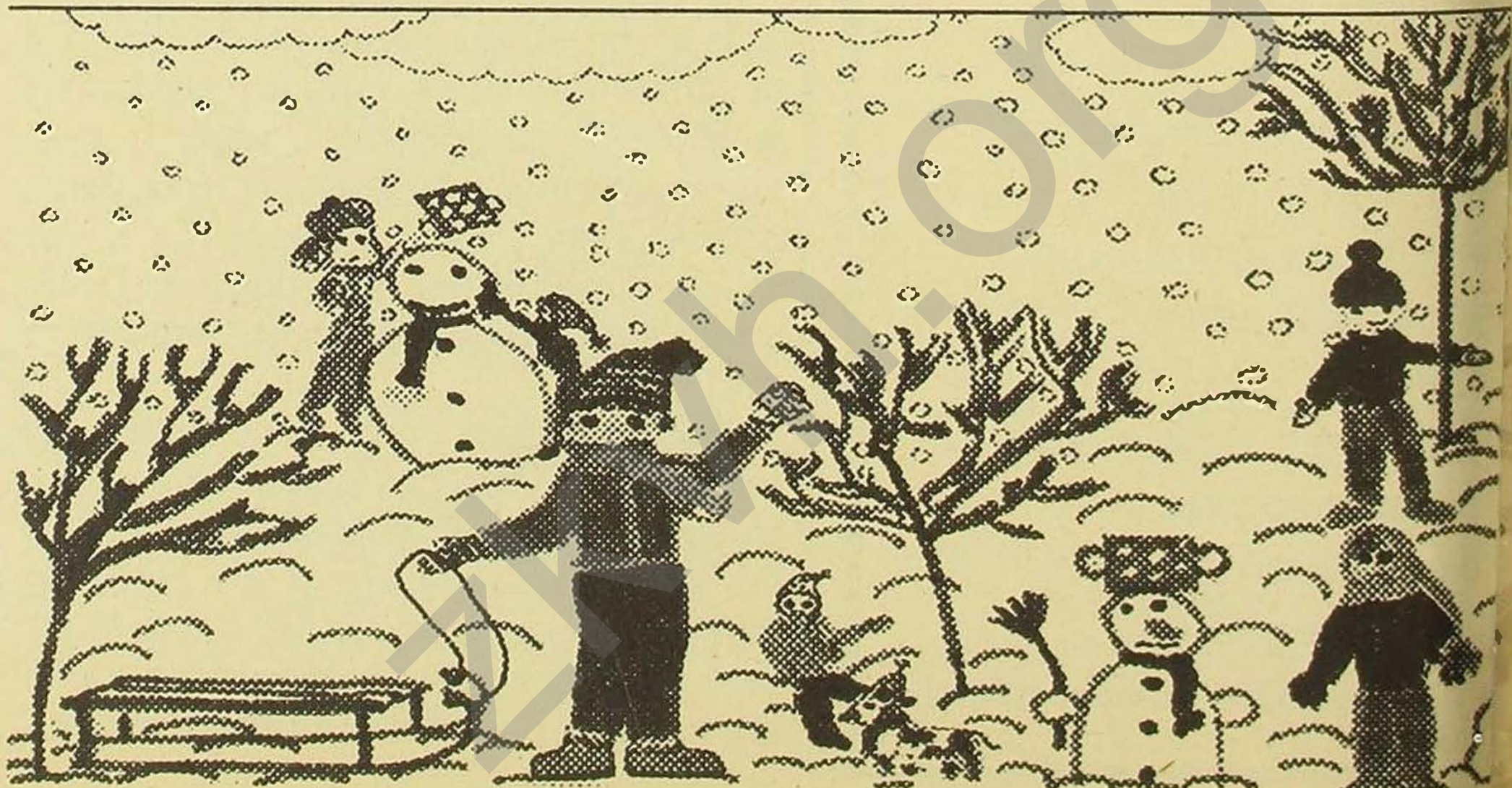
*Milivoj Prčić*

## PRIJATELJU PUTNIKU

*Kroz tuđe srce vodi pravi put  
Ko drugačije putuje nailazi na tamu  
O dokle li će tužan stići  
Taj što više nema šta da kaže*

*Uzalud učene vatre s visoka čela  
Slepac zna kraći put do zore  
I predeli nepokretni kao nada  
Sriču svoje ime na njegovoj usni*

*Branko Miljković*



## SVEČANA AKADEMIIJA

### „BUNJEVAČKE MATICE“

Da bi proslavila svoje osnivanje i ozbiljila početak kulturne djelatnosti, „Bunjevačka matica“ je priredila svečanu akademiju u velikoj vijećnici subotičke Cadske kuće 15. prosinca.

Predsjednica „Bunjevačke matice“, Viktorija Grunčić otvorila je ovu svečanost pozdravila sve nazočne članove i goste, od kojih trebamo posebno istaknuti dr. Zvonimira Markovića, predstojnika Ureda Republike Hrvatske u Beogradu i dr. Ivu Kujundžića savjetnika, dok je od strane lokalne samouprave bio Imre Kern, predsjednik Izvršnog odbora općine, i predsjednica grada gđa Stanka Kujundžić, kao i predstavnici kulturnih i političkih organizacija u Subotici.

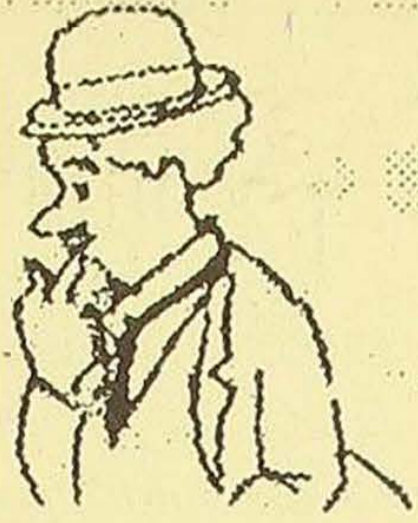
Zatim je Katedralni zbor „Albe Vidakovići“, pod ravnanjem s. Mirjam Pandžić, otjevao Beethovenovu „Himnu radosti“. Govoreći o zadaćama i ciljevima „Bunjevačke matice“, Viktorija Grunčić je na početku opisala povijest „Matice subotičke“, koju je osnovao biskup Lajčo Budaković 1933. godine, dok je svečanost osnivanja bila 14. siječnja 1934. u njenoj zgradi, gdje je danas kino „Zvijezda“. „Matica subotička“ je razvila bogatu kulturnu i izdavačku djelatnost sve do 1947. godine. „Bunjevačka matica“, koja je, inače, osnovana na Osnivačkoj skupštini 6. rujna ove godine, želi nastaviti tradiciju stare „Matice subotičke“, te razvijati i njegovati kulturne i društvene vrijednosti bunjevačkih Hrvata, i time očuvati njihovu nacionalnu samobitnost. Na kraju je Viktorija Grunčić pozvala sve koji žele pomoći u ostvarivanju ovih velikih zadataka i ciljeva da se uključe u članstvo „Matice“ i suraduju u ovoj našoj kulturnoj ustanovi.

Ujepoti ove svečanosti je doprinio i Katedralni zbor „Albe Vidakovići“ koji je pjevačkom skladbu Pere Tumbas Haje „Subotica, naša naša bila“ na stihove Marije Szücs i skladbu Zdenke Kočonda „Bačka“ na stihove lekse Kokića. Subotički tamburaški orkestar, pod ravnanjem Stipana Matmazovića, izveo je četiri skladbe sa svojega bogatog repertoara.

Od brojnih pjesama koje su posvećene našim zavičajima, članice Dramske sekcije HAK „Bunjevačko kolo“ Anastazija Klum i Vera Ivanković recitirale su pjesme Alekse Kokića, Jakova Kopilovića, Kate Ivančević i Vite Grunčić.

Nakon svečane akademije svi sudionici ostali na prijateljskom druženju u predvorju vijećnice, te iskazali želju da sveukupni kulturni rad nove „Bunjevačke matice“ bude plodan i uspješan kao i njene stare prijedhodnice „Matice subotičke“.

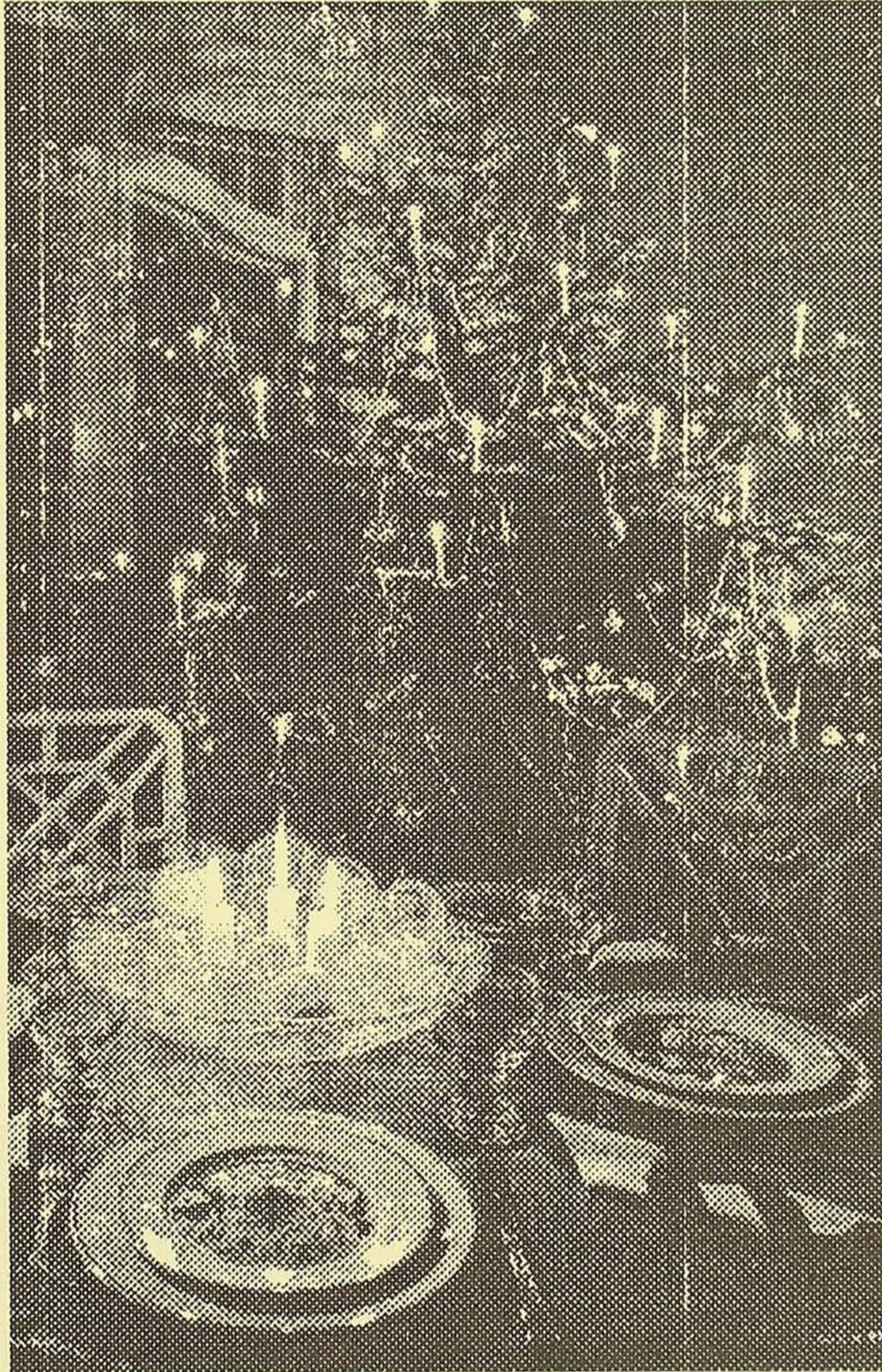
Bela Gabrić



## BAR OVAJ PUT...

Odmah ću da predem na stvar: ovde sam, na jednom od tih čarobnih ostrva u Tihom okeanu, gde je uvek toplo, gde je večito leto. Hotel sa pet zvezdica, možda i koja zvezdica više. Palme, laguna. Laguna, naravno, plava.

Otkuda ja ovde? Jednostavno: uplatio sam samo jednu polovicu moje penzije i



imam – pun pansion za čitav mesec. I – uživanja na pretek. Razna.

Ali, malo je falilo da nam svima na ostrvu uživanje presedne. Jer, došli neki novi gosti. Trojica. Iz naših (bivših, prethodnih) krajeva. Neki Jovo, neki Ibro i neki Krešo. Došli čak ovde, zamislite, da igraju šah! Svakom sa svakim, nekakav šahovski tromeč, šta li. Mislili smo, šah je misaona, bezazlena i mirna igra. Vraga! Šahuju, k'o da ratuju! Podrhtava šahovska tabla, podrhtava ostrvo i onaj mirni Tihi okean... Niko na ostrvu oka da sklopi. Mislili smo, gotovo je, nema nam spasa.

Onda, za sve nas, ipak je došao spas! Spas u (samo) jednom jedinom čoveku. Taj je došao sam i, bogme, smirio onu našu trojicu sasvim – sam. Zato su ga, valjda, svi okolo prozvali i tepali mu – ujka SAM. Moćan neki čova. Ne znam šta im je šapnuo, ali, na neki volšeban način postao je svakom od njih (nekom više, nekom manje) i spon-

## Iz penzionerske belcžnice

zor i sekundant i glavni (šahovski) sudija! Čudan neki ljubitelj šaha: zahtevao je da se sve njihove šahovske partije završe miroljubivo. Remijem. Tako je i bilo. Na primer: ako je neko od te trojice na tabli ostvario izvesnu prednost, taj ujka SAM, sam je vukao poteze umesto tog nekog. Čak je – u cilju izjednačavanja pozicija na tabli – sklanjao neke figure. Tipove, na primer. A oni, ta trojica, krotko i poslušno su ispunjavali njegove zahteve. Neko više, neko manje. Uglavnom, na ostrvu je opet zavladao mir. A onaj okean što okružuje ostrvo, opet je mirno mogao da nosi svoje zaslužno ime – Tihi.

Inače, ovo podneblje čudesno i čudotvorno deluje na svakog, pa i mene. Za ovo kratko vreme, na mestima gde su mi nekad bili zubi – a bilo je puno takvih (praznih) mesta – izrasli su mi novi novcati! Zubi. Takvi zubi, da jednim jedinim ugrizom (odgrizom) otvaram i najtvrdi kokosov orah! A u pogledu onih stvari – koje su nama muškarcima uvek jako važne (najvažnije?) – opet sam kao mladić! Časna reč! Ali, pojedinosti (golica-ve) o svemu tome ne bih iznosio, jer ja nisam od onih koji se okolo hvale.

Ipak, nešto malo, tek toliko da naslutite: laguna. Leškarim na jednom splavu. Pred ručak (jastog, ostrige i slično) kroz slamčicu srčem već treću originalnu ledenu koka-kolu sa triplim originalnim rumom. To je ovde uobičajeno. A iznad mene (obratite pažnju!) jedna lepa, prelepa domorotkinja (u toplesu) maše, hladi me lepezom od palminog lišća. S vremena na vreme, prinosi

mi ružičatu školjku da u nju otremem pepeo sa svoje (originalne) havana-cigare. I – smeška mi se! Obecavajućim smeškom...

Pita te me, je li, šta je bilo posle? Pa, nije da nije bilo, samo – rekao sam već – ja nisam hvalisav čovek.

Kažem vam, za nas penzionere – udovce naročito – ovde je pravi raj! Naravno, raj na zemlji. Ne samo zbog tih lepih domorotkinja, nego i zbog sasvim praktičnih, ekonomskih razloga. Zato, čim dobijem avionskom poštom onu drugu polovicu penzije, odmah uplaćujem još jedan pun pansion, za još jedan čitav mesec. Čak, ozbiljno razmišljam o tome, da se TAMO ni ne vraćam do (našeg) leta. Jer, isplati se ovde, uštedi se.

(Dobri i Svemogući, usrdno te molim: ne dozvoli da sve ovo opet bude samo još jedan moj lepi san! Bar ovaj put! Važi?)

Marko Subotički

## 15. sonet o sonetima

s njom su stigle igre cvetova izraslih iz vode  
ja neka ostanem prezren i sam pretvoren u crva  
uz proredene bačke šumarke svukuda brazda prva  
gde sad moćna pučina rominja u kanalske odvode

izuven na obali oteklog mora sudbine sam pseće  
čim u lavežu skriveni zvek lanca tišina zaleči  
kad zaprete samoubistvom da ih niko ne odaleči  
između uzdača nabubrelih do vriska žene noseće

pre no saznaš zašto se opraštam iz svake pesme  
sve dodire samovanje strahove neko brzo odneće  
iz tog pira bez judinog poljupca ići se ne sme

i nestaćeš kud sve nestaje od bolesti sve veće  
tek je ovlašno ljubeć ispreden iz cele povese  
uz zvuk kestena za punog meseca u svetlu sveće

Milovan Miković

## pomireni u utrobi grada

sapet jedan malovaroški konj čeka u meni već  
godinama rže otrže sa uzde galopira i ugiba  
i svakog jutra ponovo ustaje sa mnom vodi me u dileme  
u bioskop na teške kupovine u kojima ostajemo da njištimo  
i on i ja bez sitniša za autobus bez krupniša  
potpuno

i sedamo na zadnje sedište sopstvene nostalgije  
koja nas vuče jednom za svagda vezana za nas  
u tople mirise onih letnjih večeri kada su se konji  
raspojasali i kada se moglo da se htelo izići  
i biti

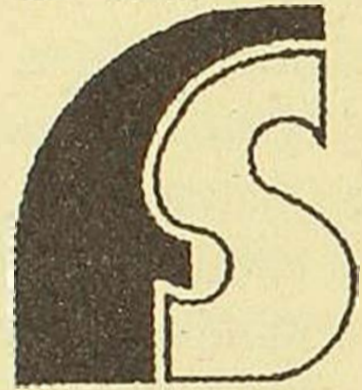
osvrćemo se na uskim brazdama usred puta  
stežemo bućur u rukama moj konj i ja moja sapeta  
životinja ne da mi da se nasmejem kad sretnem  
nekog koga ne treba

isred trafike posustajem ne opirem se više  
naprosto ćutim i čekam da se utiša taj konjski hod  
u meni koji je dobio ime tahikardija

otvaraju se vrata za mene i mog brata u meni  
i pitam se koliko dugo još ovako sapeto malovaroški  
stešnjen moj konj mora u meni da čeka neće li  
dugo sputavan jednoga dana sam odbiti da se opire  
bićemo li pomireni nas dvoje u utrobi grada spokojni od  
tuge i slomljenih ogledala ćutljivo sapeti nikad  
do kraja otkriveni besni nesrećni i umireni bez razloga

Marija Šimoković

### GALERIJA



FRANCER  
SUBOTICA  
Dimitrija  
Tucovića 8

Po šesti puta u galeriji „Francer” imamo priliku susresti se s poetikom akademskog slikara **Istvána Szajka**. U tom susretu doživljavamo moćan sudar čestica pastelne prašine i imaginacije, umirene vještom rukom slikara, gdje crtež kroz sumaglicu nagovještava borbu rađanja i probijanja forme k organiziranom sadržaju, zarobljenog u samome motivu. U toj pramaglino, u tom poetskom plesu, slutimo da

je u početku ipak bila kaotična prašina koja je lutajući kozmosom došla kroz umjetnika do riječi, ostvarujući sebe kao sliku, premostivši u zatvorenom prostoru vječnost trenutka i trenutak vječnosti.

Na Szajkovim slikama, možda je to i čudesna moć pastela, i njihova „dodatna” prozračnost, realnost ne dovodi u pitanje imaginaciju, niti ona realnost. U toj harmoniji, heraklitski, motiv se nenametljivo nameće, lijepi se za sam pojam gledanja i otvara široku mogućnost oka. Oko biva dio slike, slika srašćuje s ramom, ram s prostorom; beskonačnost kozmosa se gubi u nastaloj cjelini i sve biva pjesma, za koju nemamo riječi. Estetski doživljaj ne dopušta proboj; sadržaj i forma žive svoj paralelni život, nadopunjujući se u recepciji promatrača, bogateći realni svijet postojanja.

Izložbu je otvorio nadahnutim govorom povjesničar umjetnosti **Bela Duranci**. Sudjelujući i uživajući u njegovom iskazu, pomisli, promatrajući tri vrsna umjetnika: **Stevana Francera**, **Belu Durancija** i **Istvána Szajka** u Subotici uoči božićnih i novogodišnjih blagdana (izložba je otvorena 23. prosinca) dogodio se još jedan praznik. Jedno umjetničko trojstvo, praznički su „ukrasili” ovaj grad. Hvala im.

Ovom prigodom ističemo i ramove izrađene osjetljivom rukom za sliku majstora Francera, koja čudesnom ljubavlju omeđuju prostor ne zatvarajući sliku.

István Szajkó rođen je u Čonoplji 1955. godine (u katalogu pisanom za ovu izložbu, očitom greškom, stoji: „rođen 1995.” Iako

## BLAGDAN ZA OČI



Bela Duranci, István Szajkó i Stevan Francer

Snimio: A. Juriga

je u pitanju greška, nju možemo iščitavati na liniji da je stvaratelj vječito mlad, da ima stalnu potrebu za igrom i traženjem, samo ako svijet doživljava kao dijete, neopterećen svakodnevnicom). Završio je Školu za likovne tehničare, Grafički odjel u Novom Sadu 1973. Diplomirao na Akademiji za likovnu umjetnost u Zagrebu, u klasi profesora Nikole Reisera 1978. Član ULUV-a od 1981. Postao slobodan umjetnik od 1982. Član Umjetničke fondacije Republike Mađarske od 1992.

Vojislav Sekelj

Održan seminar na temu  
„Državljanstvo i nacionalni identitet”  
**PROBLEMI STJECANJA  
PRIRODNOG PRAVA**

U organizaciji Otvorenog univerziteta održan je 16. prosinca seminar na temu „Državljanstvo i nacionalni identitet”. Kao vodničari na seminaru su govorili eminentni profesori Pravnog fakulteta iz Beograda: **Konstantin Obradović**, s temom „Međunarodno-pravni aspekt regulisanja i stanja prava na državljanstvo”, i **mr. Jasenka Hasanbegović**, s temom „Pravo na državljanstvo kao pravo čoveka”.

Oni su upoznali javnost da je upravo u preporuci Prijedlog Zakona o državljanstvu SRJ. U našoj zemlji do sada je bilo donijeto tri zakona o državljanstvu: 1936., 1964., te Zakon o državljanstvu iz 1976. godine (SRJ) koji i sada važi.

Na seminaru je ukazano da je državljanstvo veza između pojedinca i države i da je prirodno pravo čovjeka koje on stiče svojom rođenjem. Inače, državljanstvo se stiče i prođenjem – naturalizacijom, po međunarodnim ugovorima i sl. Također je ukazano na pojavu (problem) tzv. apatrida, tj. lica bez državljanstva, kao i na pojavu „bipatrida”, tj. lica koja imaju dva ili više državljanstava drugih država.

Dotaknut je i problem izbjeglica iz bivših jugoslavenskih republika, koji su svojedobno utočište našli na prostoru SRJ, a odnosi se na problem prijema u državljanstvo SRJ. Također je uočen i problem tzv. reintegracije i povratka, te postupak obnavljanja i prijema u jugoslavensko državljanstvo, osobito izbjeglica iz drugih republika, budući su mnogi na ove prostore izbjegli bez osnovnih osobnih dokumenata kojima bi mogli posvjedočiti svoj identitet.

Ukazano je i na problem evidencije o statusu u Knjigu državljanstva u vezi s obavljanim popisima stanovništva svakih 10 godina (1951., 1961., 1971., 1981. i 1991. godine). Na seminaru je naglašeno da se u prijelaznim odredbama Prijedloga Zakona za državljanstvo neka diskrecijska prava, kao i represivne mjere koje onemogućuju prijem u državljanstvo SRJ za stanovnike bivših republika, sem jednog izuzetka, koji se odnosi na pripadnike starješinskog kadra – članika bivše JNA, tj. Vojske Jugoslavije i članova njihovih obitelji, s tim da zatečeni državljani drugih republika mogu podnijeti zahtjev za prijem u državljanstvo SRJ u roku od 12 mjeseci, ukoliko su izbjegli na područje SRJ.

Vodničari su iznijeli i problem represivnih odredbi republičkog Zakona o nacionalizmu kojim se tzv. „vojni dezerteri” lišavaju mogućnosti prava naslijeđivanja i neodazivanja vojnoj obavezi. Njihov se slučaj može povoljno riješiti samo općom klimom i smislom za kojim se još nema izgleda da će biti donijeta.

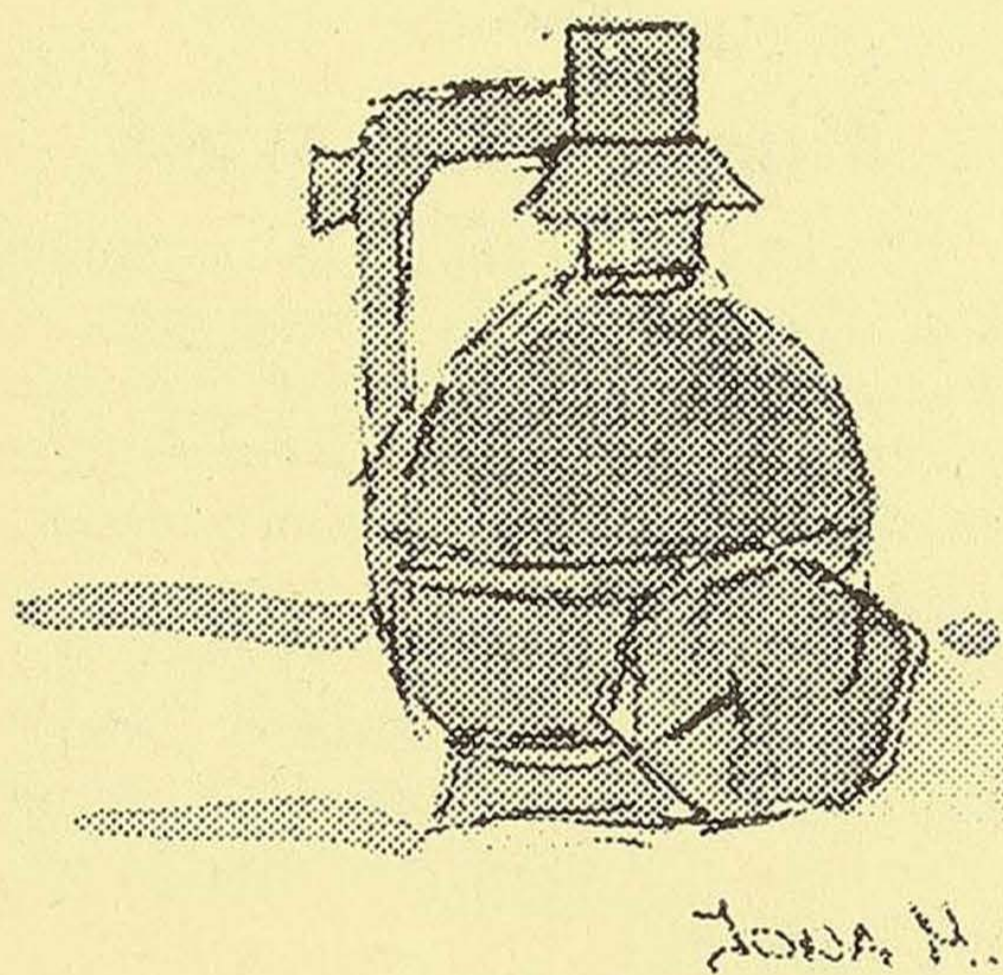
Grgo Bačlija

## BUĐENJA

*Dragi uvek žive  
u nečijem snu.*

*Zato su, ponekad,  
buđenja teška.*

Vladimir Stevanov



## Podne

*u zagrljaju pucaju grede,  
snage se ko sanduci bacaju na  
hrpe,  
u šljunak varniče...*

*Mi smo obični, crni mravi, ima-  
mo zenice,  
možemo se uhvatiti za ruke ili  
mrsiti lišće  
na glavama, možemo jedno dru-  
gom piti  
iz grla vukove,  
ali bunari gutaju godine...*

*kad ulicama lutamo u čvor sve-  
zani,  
tražimo kapije,  
oslušujemo minute  
da li još živimo gdje su nam ci-  
pele...*

Ivan Pančić

„Subotička danica (nova)”

## VJERNA TRAGU TRADICIJE

Ovogodišnje izdanje pučkog kalendara za prijestupnu 1996. godinu, pod nazivom „Subotička danica (nova)”, kojega pripremaju i izdaju hrvatski svećenici katoličke Crkve u Bačkoj, istina s prekidima, nešto više od stotinu godina, sasvim u duhu kontinuiteta podražava osnovne njezine zamisli. Naime, izrasla u drugoj polovici prošlog stoljeća na idejama prosvjetiteljstva i romantizma s osnovnim ciljem da radi na prosvjeti puka i to na materinskom jeziku. Ova je „Danica” u povijesti bunjevačkih Hrvata to i učinila. Možemo se samo priupitati koliko je ljudi putem nje naučilo čitati, steklo prve spoznaje, proširila vidike vjerskih istina, ili, pak, upotpunilo neophodno znanja, preko savjeta o poljoprivredi i o svakodnevnom životu, kako bi ga oprimjenila?

Koncepcijski na tragu obnovljenih izdanja „Subotičke danice” iz 1971. i 1984. godine, ona je strukturirana sa spisima raznolike sadržine. Od članaka vjerske provenijencije, trebamo istaknuti dijelove iz papirnih govora ili pisama („Evangelium vitae – evanđelje života” i „Hvala tebi ženo”), zatim članak žedničkog župnika **Antuna Miloša** („Da li je katolička Crkva crkva Biblije”), **Tome Vereša** („Budimo jednostavni da budemo sretni”), **Andrije Kopilovića** („Tolerancija i strpljivost”), **Andrije Anišića** („Pojam zajedništva u Dekretu o ekumenizmu II. vatikanskog sabora”)... Tekst medicinske sadržine napisao je poznati subotički neuropehijatar, a bavi se problemom moždanog udara („Moždani udar – klinička slika, učestalost stanja u Bačkoj”).

Također, trebamo istaknuti posebno značajne članke koje se bave etno-povijesnom problematikom bačkih Hrvata koji su napisali **Alojzije Stantić** („Kadgodašnji ris”), **Antun Kesejić** („Šokački pokladni običaji u Baču”), **Jakov Kujundžić** („Poklade i korizma u mom ditinjstvu”). Nastavljeno je i s objavljivanjem rukopisne građe **Ive Prčića starijeg**, i to onaj dio koji se odnosi na poslovice i uobičajene izreke kod Bunjevacu.

I ovoga puta, kao i ranije, kroniku ja značajnijih događaja u 1995. godini pripremio **Bela Gabrić**.

Dodatak „Danice” u vidu „Povijesnog kutka” zastupljen je s dva izvanredna članka: pomenuti otac Vereš pojavio se s „Dominikanci – osnivači prvog hrvatskog sveučilišta u Zadru”, a neumorni istraživač subotičke povijesti **Gáspar Ulmer** s „Novim prilogom poznavanja vjerskih prilika na subotičkom području za vrijeme turske okupacije”.

Dakako da je i ove godine prisutan dio za mlade, sa sadržajno bogatim priložima. Također je ovogodišnja „Danica” protkana i pjesmama subotičkih, kako afirmiranih tako i neafirmiranih autora kao i zabilježenim pripovjetkama i pjesmama koje je sakupio **Petar Vuković**.

Općenito, glavni urednik katoličkog kalendara **Stjepan Beretić**, župnik subotičke katedrale, odgovorni urednik plavlanski župnik **Stipan Bošnjak** i cijelo Uredničko vijeće dostojno su uradili posao kojim su potvrdili kontinuitetu „Danice” i u ovim teškim uvjetima.

(t. ž.)

## Sada znadeš sve

Ne ne znam.

Da li je u početku bila riječ

Ili je to bio kraj, odnosno krajolik

Pun magle, čulnosti i sumpornih

isparenja

Kozmička tišina ili moćna eksplozi-

ja ćutanja

Zbilja ne znam

Ipak

Već na početku ponovimo

Uludo Vam gospo

Sva vjernost

Kad Odiseja umnog

Na pragu prepozna

Samo pas njegov

VODA

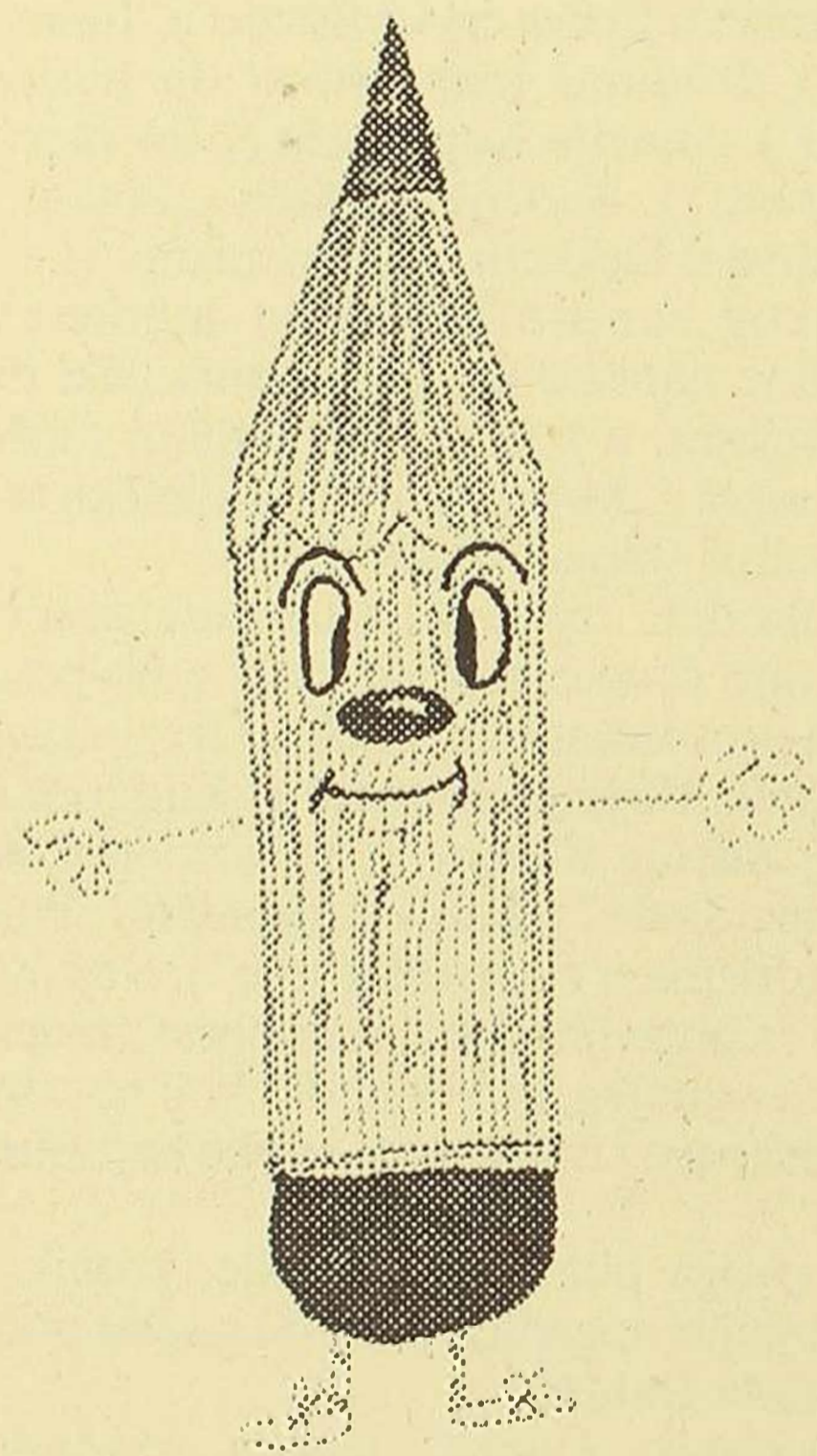
VATRA

ZEMLJA

ZRAK

(Iz poeme „Sada znadeš sve”)

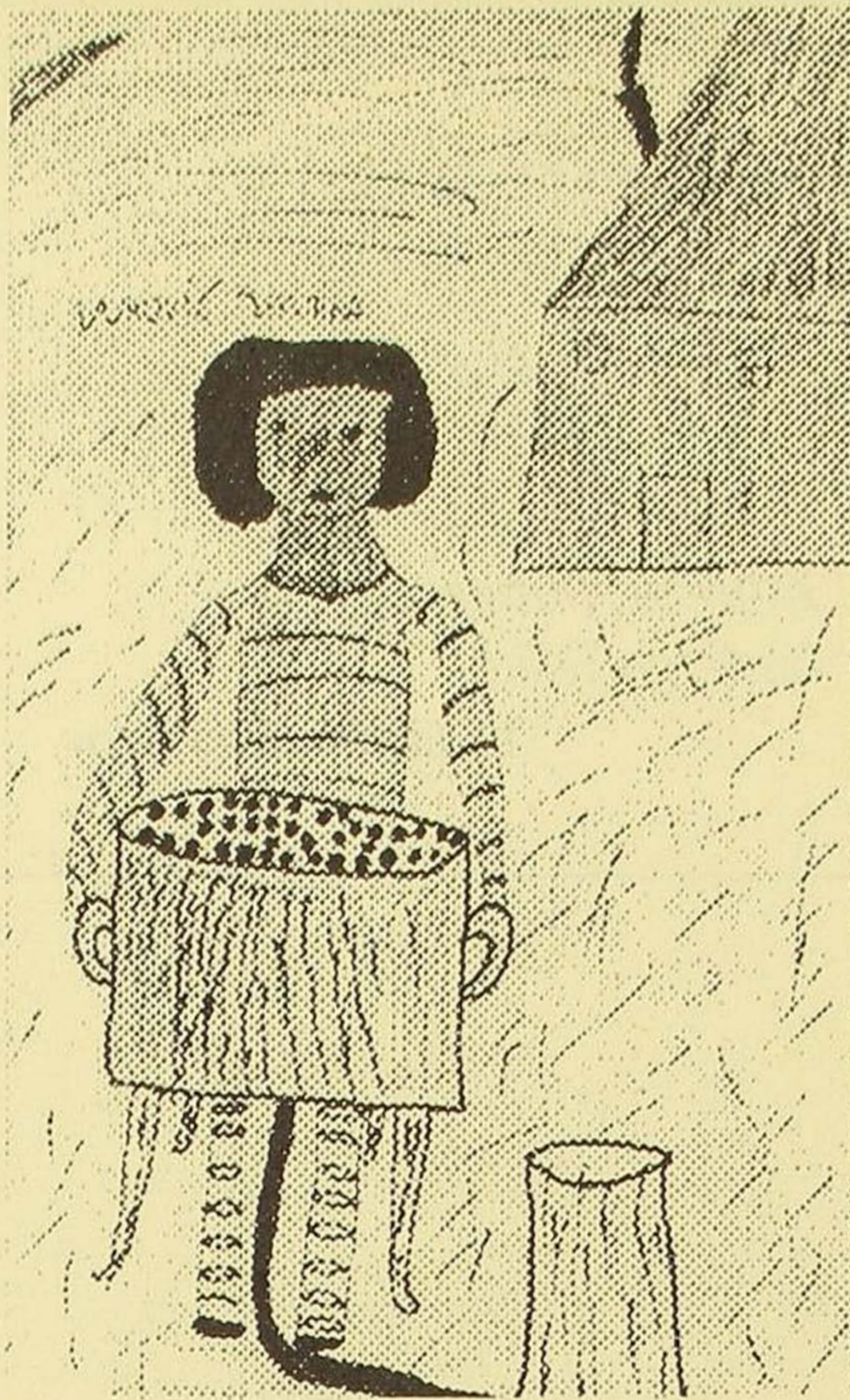
Vojislav Sekelj



## PROMOCIJA „BUNJEVAČKOG KALENDARA”

U foyeru kina „Zvijezda” 15. prosinca održana je promocija upravo izišlog „Bunjevačkog kalendara za pristupnu 1996. godinu”, koji je izdao „Bunjevački kulturni centar”. Kalendar su uredili članovi Uredivačkog odbora: Vojnić Hajduk Miroslav, kao glavni urednik, Nemet Stevan, kao tehnički urednik, te članovi Ladislav Kovačić, Geza Vukov i Stipan Šarčević. „Bunjevački kalendar” je izdat u nakladi od 2000 primjeraka, tiskala ga je „Birografika”, a sadrži 80 stranica A5 formata. O značaju kalendara kod bačkih Bunjevaca govorio je Marko Peić, predsjednik Obnoviteljske bunjevačke Matice.

Grgo Bačlija



## MIR i VESELJE SVIMA

Izložba dječijih radova u organizaciji HKC „Bunjevačko kolo” postavljena je u Dječijem odjeljenju Gradske biblioteke. Izložbu su otvorili Dijana Kopunović, diplomirani psiholog, i Olga Šram povjesničar umjetnosti. U kraćem umjetničkom programu nastupio je dječiji zbor Muzičke škole „Bambi”. Izložba je naslovljena „Svim na zemlji mir, veselje...”. Ispred HKC „Bunjevačko kolo” prisutne je pozdravila gospođa Ana Kopunović.

Izložba će biti otvorena do 10. siječnja.

Tema izložbe je mir, božićni i novogodišnji blagdani i veselje.

Indikativno je da su se djeca o ratu likovno i sadržajno vrlo konkretno izražavali i sa prepoznatljivim porukama. Dok je, i inače apstraktna tema – veselje, prosto nestala iz dječje mašte. Osluškujući vrijedne i spontane dječije crtze, vrijeme je da se zabrinuto upitamo: nije li moment da djeci vratimo čuđenje i igru koja ih ispunjava veseljem i lišimo ih briga kojima ih opterećujemo, a s kojima ranije „stare”.

Izložbu trebaju pogledati stariji i s posebnom pozornošću. Možda će nešto više saznati o vlastitoj djeci i naći svoje mjesto u obitelji.

(v. s.)

## Nova knjiga

### IZUZETNO djelo

**Povelje slobodnih kraljevskih gradova Novog Sada, Sombora i Subotice**, izdavač: Slaven Bačić, Subotica 1995.

Veliku prazninu u našoj pravnoj historiografiji, osobito prisutnu na polju izučavanja povijesti prava i mijena pravnih ustroja više država na ovdašnjem prostoru, djelomice je, ali vrlo uspješno, uklonio mr Slaven Bačić, pravnik iz Subotice, svojom knjigom „Povelje slobodnih kraljevskih gradova Novog Sada, Sombora i Subotice”, koju je u vlastitom izdanju autora objavljena proteklog tjedna. Žalosna je činjenica što nitko od uglednijih vojvodanskih, pa i subotičkih, nakladnika nije našao za shodno ovu, po mnogo čemu, značajnu knjigu staviti u svoj program, te je objaviti. Ovaj znanstveni studij na 204 stranice, s uporednim prijevodom Povelja ova tri grada, otvara mogućnost za otklanjanje uvriježenih negativnih predrasuda glede tumačenja prošlosti bačkih gradova, osobito kod onih koji misle da njihov napredak započinje od 1918. Knjigu možete kupiti u svim knjižarama u Subotici po cijeni od 34 dinara.

(t. ž.)

*Svim našim kupcima, a posebno zemljoradnicima koji se snabdjevaju u našim poljoapotekama u Starom Žedniku i Tornjošu, želimo srećnu i uspješnu novu 1996. godinu.*

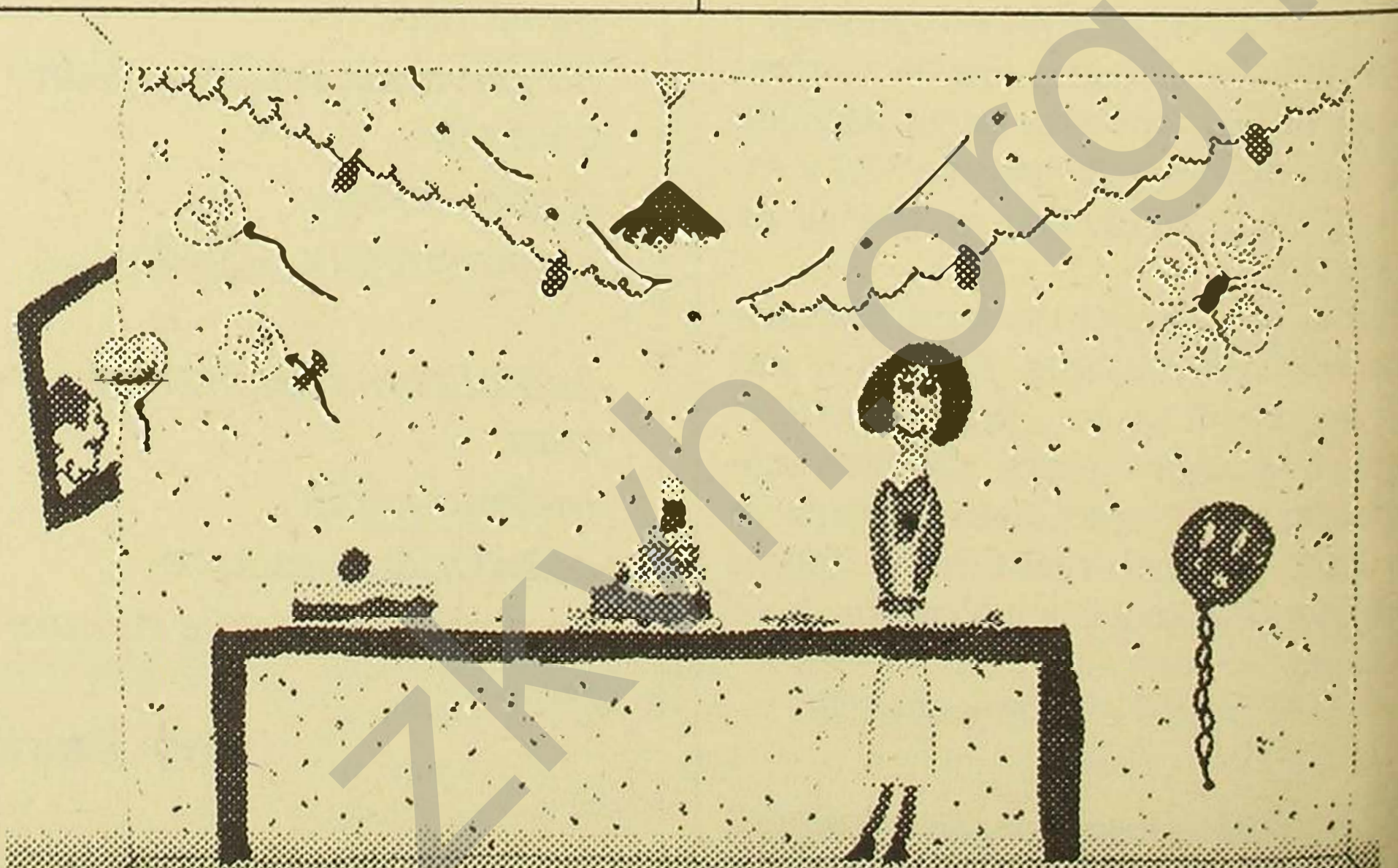
*Ako ste vi zadovoljni, zadovoljni smo i mi!*

**”AGROSU”**

**D.O.O.-p.o.**

Subotica

tel/fax.22-172





## Tri metafizičke činjenice

### Bol

Stiješnjen vakumom  
 šutnje istine,  
 one u krivosti prave,  
 nametane  
 lažju iskovane  
 i nakovane  
 na silu dugo stvarane  
 s mukom javno preporučavane  
 osmišljenog  
 laganog  
 uvijek samo naprijed k boljem  
 i uspravnog hoda  
 mračno trajućim svijetom  
 znojnog čela  
 čovjek tugaljivo čuti  
 ustraj nade  
 trulećeg svjetla  
 dolazećeg sutra.

### Nesreća

Žar mu čekanja  
 svijetle nade tmine  
 žrtvenom oltaru  
 pomišljaja postavlja  
 budavu kob  
 stalne zore  
 koja ne odlazi  
 niti jasnoći  
 visokog podneva  
 niti zrelosti  
 primjerenom upokojenom  
 miru večeri.

### Tuga

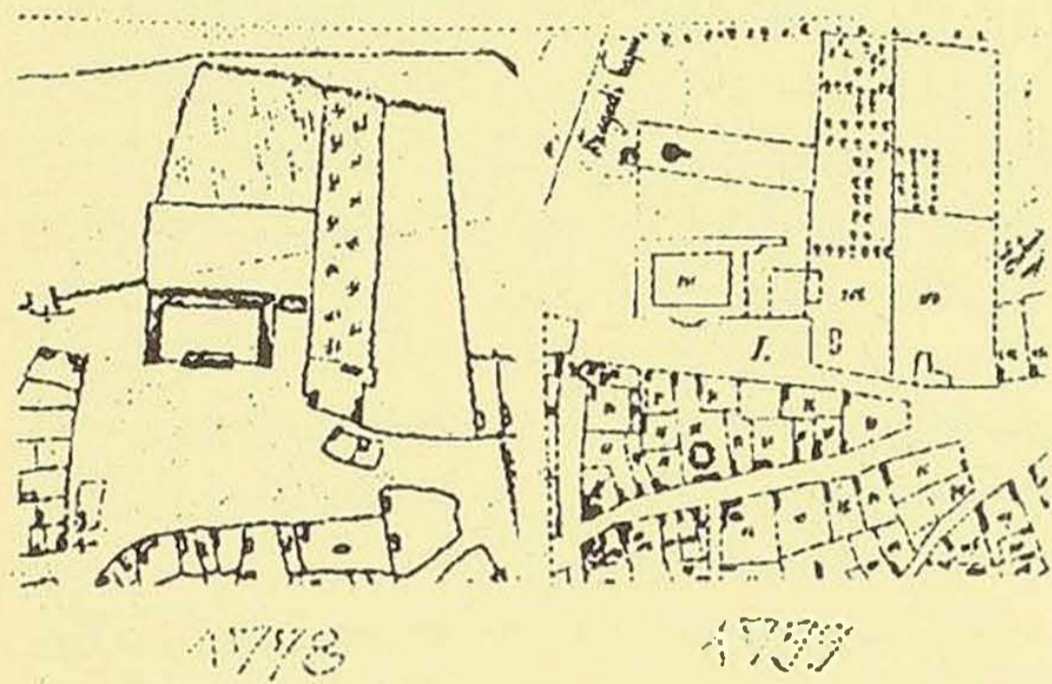
Ta bivajuća neizvjesnost jutra  
 tog nikad dolazećeg  
 a trulećeg sutra  
 uvijek nudi mutni  
 dodir udobnog u krvi  
 čekanja  
 a ne javljanja  
 vječnog ploda  
 traženog smisla  
 čovjeka i svijeta.

Tomislav Žigmanov

## Grad i njegova groblja u XVIII stoleću (II)

### KAMENA KNJIGA PREDAKA

Sporno i zagonetno groblje, na istoj karti prikazano, moglo bi biti kod kapele sv. Roka. Ono je označeno sa tri 'križa' i jednim čudnim objektom koji liči na malu kulu – možda je to zvonik ispred kapele, koja tada još nije imala ovakav izgled (u to vreme su zvonici bili odvojeni od crkvenog objekta, pa čak i u narednom veku). I danas je tamo jedan krst od crvenog kamena, koji je puno kasnije postavljen. Moguće je da su tamo sahranjene žrtve Telekijeve bune iz 1695. godine, o čemu beleži i Ivanji. Isto tako je moguće da je to groblje pripadalo prethodnim vremenima i granicama raspostiranja grada, za šta je lokacija imala sve preduslove (5).

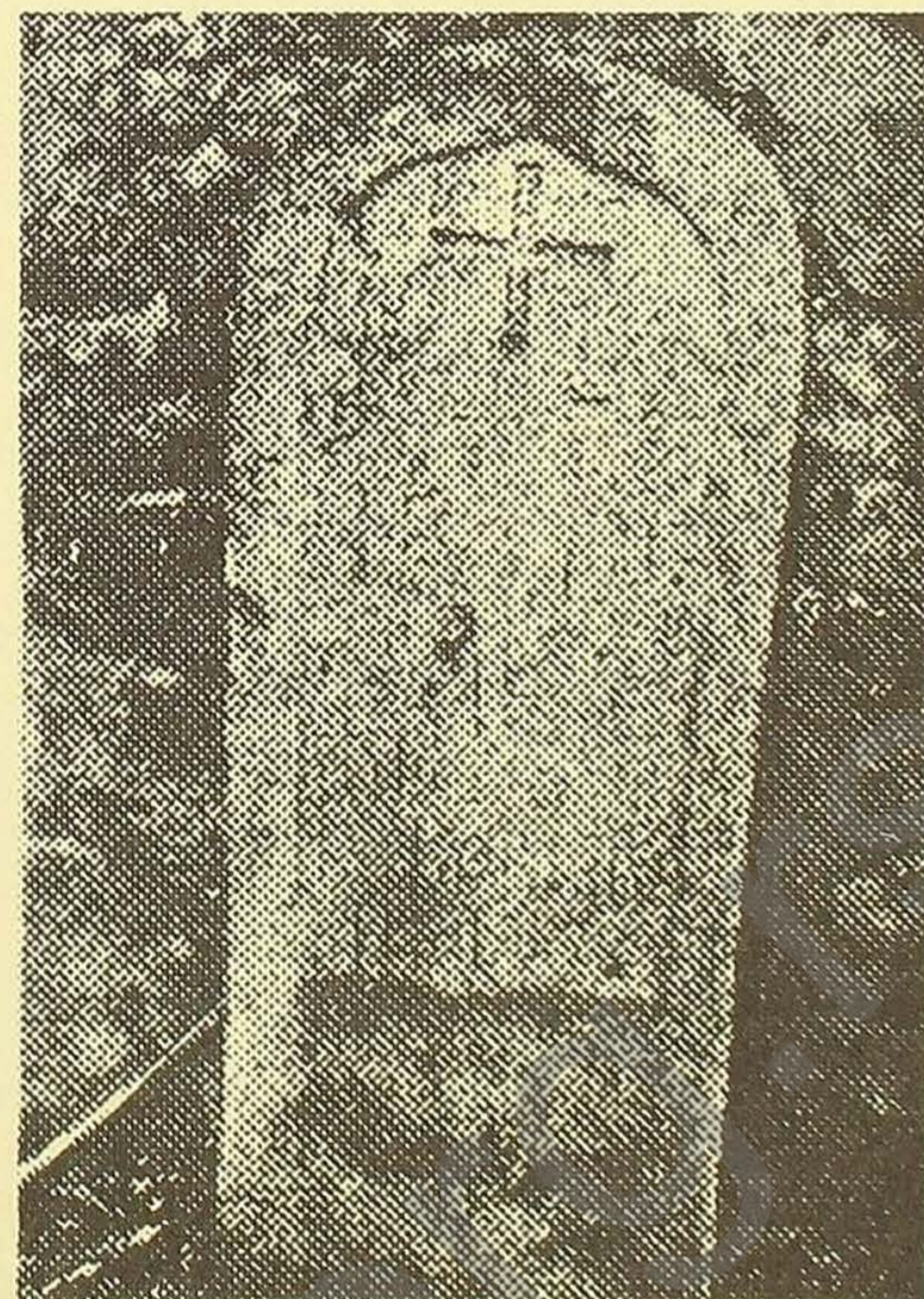


Ova karta beleži i jedno zagonetno groblje. Naime, na njoj je kartograf ubeležio, na parceli pored „Vármegye Kaszárya”, grafičkim simbolom groblje. Tajnovitom igrom beleženja i usputnom igrom skrivanja značenja, potonji hroničari i geometri ovo su groblje sakrili i proglasili ga „kert”, što u prevodu znači „bašta”. Uvaženi faktograf od grada, već pomenuti Ivanji na svojoj karti iz 1799. godine, koju prilaže u drugom tomu (6), zapravo prikazuje plan uređenja centra grada, koji će se tek tokom XIX stoleća realizovati (primera radi – isušivanje Rogine bare). Dakle, to je samo delimično stvarno stanje u tadašnjem prostoru. Pored kasarne je parcela pod brojem 352 i vodi se pod imenom vlasnika „Vojnics Jozefé” (str. 628). Sa ulične strane postoje dva objekta žuto obojena, kao što su i svi vojni objekti na toj malo ali značajnoj karti. Iza njih dolazi „bašta” (koja baš nimalo ne liči na baštu niti na voćnjak) sa jednom podužnom i dve poprečne aleje, koje dele parcelu na šest polja. Tako se ni bašte, niti voćnjaci nisu nikad planirali, ni onda ni danas, ali groblja DA i onda i sad!

Ove dve karte u ovom detalju, gotovo neprijetnom, se nesporno dopunjuju i ukazuju da se radi o vojničkom groblju koje je bilo statusno izdvojeno na grobna polja: za oficire, kaplare (podoficire) i obične vojnike, uključujući tu i versku podelu – tada samo katoličku i pravoslavnu. I pored sveg istraživanja i sačuvanih arhivskih dokumenata, ova tvrdnja se ne može dokazati. U katastarskim knjigama iz 183..., na istoj parceli pojavljuje se kao njen „valsnik Vojnits Mihalyur kert foglal magabo”!? Tajna – nigde, nikad i niukakvim knjigama takav zapis ne postoji. Na to mesto pala je bomba 1944. godine, koja je porušila kasarnu i sve okolne objekte, a tadašnja parcela se identifikuje sa prostorom na kome se nalazi danas objekat „Kreditne banke” Novi Sad. **Da li je Vojnić Mihalj, potonji iz XIX veka, bio sin Vojnić Josipa, grobara vojničkog groblja iz**

XVIII veka nije verovatno, ali je ipak sve moguće. Jedno se međutim zna. I današnja gradska groblja u funkciji imaju svoja „kukuruzišta” unutar parcele, koja se dobro pamte čemu su služila u Drugom svetskom ratu. Dostora je pored „Halaške kasarne”, na halaškom putu, odmah ispod jevrejskog groblja postojalo tzv. muslimansko groblje iz prvog svetskog rata. No, o tom, potom!

Vratimo se na sam početak tog, ili ovog opisanog, XVIII stoleća i KAMENOJ KNJIZI PREDAKA. Uistinu, postoji jedan kameni nadgrobni spomenik koji je prizidan uz istočnu portu crkve Vaznesenja Gospodenjeg. To je zasigurno najstariji nadgrobni spomenik diljem panonskog prostranstva u međurečju dveju njenih moćnih reka: Dunava i Tise. Na njemu je ćirilskim slovima zapisano: „Ovde počiva rab Božiji Raša Karapović. 1726”. Ko je taj uvaženi građanin kome je podignut nadgrobni spomenik od kamena u ta zlohuda vremena, kada se svaki transport obavljao zapregom, češće volovskom, nego konjskom, po prašnjavim ili blatnjavim putevima? Pa tako nešto od gromade kamena ni danas uz svu motorizaciju i asfaltirane puteve, baš nije jednostavno izvesti. A dosta i košta! Hroničar, ovaj puta kamenorezac, nije se potpisao, kao što je običaj njihov, ali kamen verovatno nije bio izdaleka. Naime, prema sačuvanim pisanim izvorima na finom, požutelom i sa karakterističnim mirisom prohujalih vekova, papiru stoji zapis na jednoj rukopisnoj karti „KAMENITI HAT”, a prije nje u Odlukama magistrata da se „kamen...”). Moguće je stoga zaključiti da je ovaj spomenik raba Božijeg izveden od subotičkog kamena, od



kojeg je i tvrđava bila građena, a čiji fragmenti su se nalazili u temeljima bivših objekata u centru grada, viđenih prilikom uređenja pešačke zone i postavljanja fontane, godine 1985. Čudno, ali je teško nama danas poverovati da je ovde, oko ove „varoši”, postojao kamenolom na susretanju, pedološki gledano, peska i plodne crnice. Ali moramo. Svedoči to nadgrobni spomenik i arhivski podaci. Ovaj kamenolom nalazio se u tzv. „Istočnim ugarnicima”, kraj paličkog puta u Radanovcu s desne strane, kada se ide prema Segedinu. **Tamo gde danas ništa nema!**

Mr. Antun Rudinski



## ŠTUKA (Esox lucius L.) (V.)

Dok bude ljudi i štika bit će i priča o ovoj nenadmašnoj i nezasitoj grabljivici u ribljem svijetu. Neke priče nevjerojatnih zbivanja potječu iz davnina, a napose su one poznate i podneblju Europe, gdje je inače ona i najrasprostranjenija. Teško je povući granicu između stvarnog i mašte, ali treba računati da je maštom obogaćen neki stvarni doživljaj.

Vjekovima ranije, u uistinu čistim vodama, veoma bogatim raznim biljnim i životinjskim svijetom, živa bića su imala mogućnost nesmetanog razvoja, a razvoj riba bio je brži no u današnje vrijeme manjeviše zagadenih voda i intezivnog izlova. Vjekovima ranije Zemlja nije bila toliko napučena, prometne veze spore i nerazvijene su omogućile nastajanje velikih površina netaknuta prirode, gdje njen najveći neprijatelj – čovjek, nije ima pristupa. I u to vrijeme je bilo ribolova (i ribokrade), ali u daleko manjem obimu no danas, Zato se ne trebamo čuditi što su naši preci još samo stotinak godina prije nas lovili somove iznad 200 kg., što su morune iz Crnog mora dolazile na mrijest čak i uzvodno iznad Baje, pa je ulovljen i po koji primjerak i iznad 1.000 kg! Tko je bio sretnjak da ulovi tako veliku ribu taj je iz nje izvadio okre 7-9% tjelesne težine, a ta ikra prerađena i kavijar je vrijedila čitavo bogatstvo. Ulov šarana iznad 30 kg bio je skoro obična pojava u svakoj većoj

vodi tokom jedne sezone ribolova, itd. Naravno među rekordere u svojoj vrsti se ubrajaju i štuke.

Iako istraživači još nisu rekli posljednju riječ o nekadašnjim veličinama štuke, jedan od najstarijih zapisa govori o jednoj divovskoj štuki, čija se slika danas može vidjeti u zamku Lauternm a njen sačuvan skelet danas se nalazi u muzeju u Manhajmu u Njemačkoj. Ovu sasvim malu štuku, vele spisi, prstenovao je car Frudrich Drugi 1230. godine i osobno je pustio u jezero Bjokimgen. Poslije više od dva i pol stoljeća ribari su mrežom ulovili ovu nevjerojatno veliku štuku, dugačku 5,7 metara! Kaže se u tim spisima da je ta štika od starosti potpuno pobeljela. U onvije vrijeme ova priča i skelet pobudili su pozornost stručnjaka, pa je tako njemački prirodnjak Ocken utvrdio da je u vrijeme nevodnog prstenovanja te Štuke Fridrich Drugi bio u Italiji /1197 godine je postao kralj Sicilije, 1212. krunisan je za njemačko-rimskog cara, umro 1250. godine). Učenjaci su proučili skelet u Manhajmu i utvrdili da se radi o vrlo vještom falsifikatorum načinjem od kostiju više štuka. Međutim, ostala je priča i sačuvani skelet, kojim se i danas dive posjetitelji.

Poznata je i priča o štuki ruskog cara Borisa Godunova, koja je živjela preko 200 godina, a pominju se još neke koje su živjele navjerojatno dugo. U novije vrijeme ljudi su počeli ozbiljno proučavati ovu ribu, pa se zapisuju i objavljuju samo oni podaci koji su provjereno točni. Znade se da su u Irskoj, zemlji izuzetno bogatoj ribolovnim vodama, početkom prošlog stoljeća lovljene štuke 35 – 40 kg i dugačke do oko 170 cm, a u prvoj polovici ovog stoljeća najveća dužina ulovljenih štuka iznosila je do oko 150 cm i težinu do ko 30 kg. U drugoj polovici ovog stoljeća težine ulovljenih štuka se kreću do oko 20 kg i dužine do oko 120 cm, a unaše

današnje vrijeme senzaciju izaziva ako netko ulovi štuku iznad 15 kg težine.

I naše se vode odlikuju bogatstvom ribljug svijeta i imaju svoje rekorde. Zapisano je i od svjedoka potvrđeno, a nažalost tamo tada i nije moglo biti snimljeno, da je u Plavskom jezeru (na obroncima Prokletija između mjesta Plav i Gusinje) 1936. godine ostina ulovljena naša najveća štika: izmjerena je bila teška 45 kg! Siluetu ove ribe jezeruje jedne noći, loveći pri svjetlosti kabinidne lampe, uočio ribar Šarinković, zario joj osti u leda, ali je ona teško ranjena uspjela da mu se otme. Vijest o ogromnoj ribi brzo se prenijela okolicom, pa su više njih pošli u potragu za njom. Nekoliko dana kasnije, Steva Dašić, iz okolnog sela Brzojevica, ugledao je ranjenu ribu, ponovno je zario osti u leda i uspio da je ubaci u čamac. To je kraj tužne priče i sudbini naše najveće ulovljene štuke.

**Zanimljivost:** Krajem studenog ove godine, u jednom čistacu između trske, osmatrajući plovke i signale karike, posmatramo sukobe plisaka pod trskom nasuprot nas. Bilo ih je oko petnaestak. Odjednom jedna od njih graknula, čudno zalepršala nestala pod vodom. Zgrabila ju je štika Pliska je veličine omanje kokoške, a možemo nagađati veličinu štuke koje je sčepala tu pticu.

**Recept:** Štika na roštilju

Potrebno je oko 1,5 kg štuke, sok od limuna, sol, ulje, sjeckan peršunov list. Priprava: očišćenu ribu zasjeći na više mjesta ocijediti je i nakati sa sokom od limuna, tako ostaviti oko 10 minuta. Zatim je posoliti, malo pouljiti i staviti na zagrijani roštilj. Za vrijeme pečenja treba je okretati i premazivati uljem. Pečenu ribu složiti u zagrijani tanjur, preliti s malo ulja i posušiti sjeckanim peršunovim listom.

Alojzije Stantić

## Sumiranje stanja u poljoprivredi u protekloj godini

### ŽIVOT NA IVICI KATASTROFE

Ako treba da u najkraćem rezimiramo šta je po pitanju poljoprivredne proizvodnje obeležilo godinu koja nam ovih dana izmiče mogli bi smo najkraće reći: loši prinosi i još gore plaćanje.

Razloge za ovakvo stanje gospodin Blaško Kopilović, vlasnik i direktor privatnog preduzića „Zrno mag” vidi u spoljnim sankcijama i unutrašnjoj preraspodeli odgovornosti, čime je poljoprivreda dovedena na najnižu granu, te dodaje: „U poljoprivredi su pojedeni svi fondovi, sva amortizacija je iscrpljena do kraja upravo ovom poslednjom godinom. Ako posmatramo primer pšenice, koji je uvek karakterističan, vidimo da smo prošle godine sejali i požnjeli pšenicu za 18 DM, a ove smo sejali sa nadom da će biti 18, a kosili smo je za 11 - 12 DM, što je automatski dovelo do pada ne samo zarada, već i gubitka na supstanci. To je osnovni razlog zašto je poljoprivreda dovedena na ivicu katastrofe. Nadam se da će država, pošto je otkupila pšenicu od poljoprivrednih

proizvođača po vrlo nepovoljnom paritetu znati da u izvozu koji se priprema iskoristi svetsku konjunkturu pšenice, a da će rezultate toga vratiti u poljoprivredu” – komentariše naš sagovornik i nastavlja – „Ono što posebno karakteriše individualni sektor u ovoj godini je taj „famozni” porez. Ja ću ponovo pozvati državu da hitno napravi mere po kojima se dugovanja po osnovu poreza pretvaraju u dug za sledeću godinu i da se poljoprivredi omogući da stane na noge kao i da joj se omogući da plati porez. Ni jedan od poljoprivrednih proizvođača ne kaže da neće da plati porez, nego da ne može da ga plati i svaka računica koja se izvede to potvrđuje.”

Sagledavajući perspektive poljoprivrede u narednoj godini, posebno sa aspekta suspenzije sankcija, mogu se očekivati pozitivni pomaci u normalizaciji uslova za proizvodnju, jer ilustracije radi, nafta se sada fco. granica može dobiti za kilogram i po, a urea za nešto manje od dva kilograma pšenice.

Iskrpljenom agraru, međutim, za zasnivanje nove proizvodnje treba i više od ovih pojetinjenja.

— Da bi zasnovali poljoprivrednu proizvodnju moramo se pojaviti u svetu. A da bi se pojavili moramo kazati – mi sa vam ugovaramo posao proizvodnje, što znači da u državi moramo da stvorimo takav ambijent da stranac bude spreman da uloži, na primer 10 odsto, koliko treba za zasnivanje same proizvodnje. To je način kako se najbrže i najefikasnije možemo vratiti u svet, a ako ne uspemo, proizvodnju ćemo zasnivati sa znanjem kaiša. Izvoz poljoprivrednih proizvoda treba forsirati u onoj meri u kojoj su oni kod nas proizvode u višku i mogu se prodati. Međutim, nama bi daleko više trebalo da bude cilj izvoz preradevina prehrambene industrije, jer uvek je efikasnije izvoziti recimo junetinu makar i u polutci, da kažem u gulašu – zaključje gospodin Blaško Kopilović.

Dragan Vidaković

## Aforizmi

- Demonstranti su protiv „demo(n)kraj-  
tij”.
- Trijada plitkog uma: pun sebe – aro-  
gatan izvan sebe – prazan u sebi.
- Mutni su vidici iz „ptičije perspektive”.
- Blaga infantilnost duha je siguran me-  
diament protivu senilnosti duha i tijela.
- Ako se forsira efektan pogodak,  
otno se načini velik promašaj.
- Izvrnut kaput – lakše se cijepa.
- Manje je opasno trčati pored rude  
nego ispred rude, ali...!?
- Lakše je nekog natjerati da nekom  
bude poslušan, nego da nekog poslušaj.
- Moralne nakaze – često koriste – „mo-  
ra e makaze”.
- Ne bi bilo demagoga da nema „naiv-  
noga”.

Željko Skenderović

## Ostao sam

Vreća je prazna  
ostao ja sam  
vidiš moj  
strah je ogroman  
želiš li  
ostati ili otići  
ćuti.

Zlatko Skenderović

## Iz života naših predaka

### DISNOTOR (I.)

Oduvik je meso životinja, a napose neke njegove priradevine, bila svakodnevna rana na astalu salašara. Od te rane najčešće je bila slanina, a mast skoro svakodnevna. Zato je u životu salašara bila velika briga oko uzgoja razni životinja, među kojima su svinji bile najvažnije.

Od mesa najčešće se spremalo meso pileži, a samo se pokatkad zaklalo prase, pučka ili mlada guska. Za Uskrs su se klali jaganjci, a dešavalo se da su radi promine rane od cincara(1) kupovali ovčije meso.

Najčešće gajene rase svinja su bile fajferice, mongolice i bikovačke koje su važili ko masni svinji. Ljudima su bile potribne svinje taki odlika radi savkcodevnog korišćenja masti i skoro svakog dana slanine. Kratkotrajne svinjske priradevine: žmare, krvavice i švarclini poideni su još tokom zime. Krvavicu su ili upušenu, u zaprženom kiselom kupusu il' u krumpirači – di je po ukusu bila omiljena. Dugotrajne priradevine: divenice, šunke, slanina i kulenovi su ostavljani za kasnije. Čim su upuštene, divenice su polagano nestajale bilo da su poidene prisne ili pečene – najčešće u krumpirači. Šunke su ostajale u prisolju po 7-8 nedilja, da bi se jedna za Uskrs skuvala, a ostale su ostavljene za lito i obično se do risa nisu ni načimale. Slanina se počela ist iz prisolja, a druge pole su upuštene i čekale na red da se poidu. Kulen se dugo sušio pod odžakom, moro je dobro sazrijat i isti kako su bačo kazali: kad se budu brali kuruzi. Uz ove načine trošenja svinjski

priradevina bilo je i drugačiji, već prema spretnosti reduše.

Svinja je na salašu bilo svakakog uzrasta: prasici, šildani, bravci, krmače i neristovi, a da prizime ostavljeni su samo prasici i oni koji će bit za sime. Krajem kolovoza – početkom rujna zatvarani su svi poljski svinji koji će biti ranjenici. To su bili oni bliže godini il' malo stariji šildani, bravci i uštrojene krmače. Kad su ranjenici zatvoreni više nisu puštani iz obora, a rane su dobijali koliko su mogli poist. U početku su ranjeni klipovima kuruzi, zatim kišeljenim kuruzom a kad je vrime zaladnilo prišlo se na ranjenje zametenom prikрупom. Ritko ko je imo kruparu, pa su smrvljeni kuruzi nošeni kruparu da i' za ušur prikрупu u prikрупu. Uz obilje rane u oboru zatvoreni svinji su dobivali na težini, a ukućani su, a napose bačo, uvik gledali kako idu ranjenici i koliko među na sebe. Iskusnom domaćinu nije moglo promać koji od ranjenika baš ne ide najbolje, burla po alovu, pa je on unaprid bio određen da će ga zaklat prid Materice, da se s njim otpreme sveci i dočeka veliki disnotor koji će bit u pokladama između Bogojavljanja i Čiste sride.

Da bi ranjenika zaklali, moro je bit zrio za taj poso: težak dobrim iznad 100 kila, da bi mu mast i slanina bili što ukusniji. Ne treba zaboravit da je puna kuća čeljadi, uz pomoć gostiju, lako izašla nakraj sa svinčetom od stotinak kila, pa ako je pravi disnotor predviden onamo kasnije u pokladama, znalo se zaklat još jedno svinče.

Manje poznate riči:

1) Cincar – mesar koji prodaje samo ovčije meso.

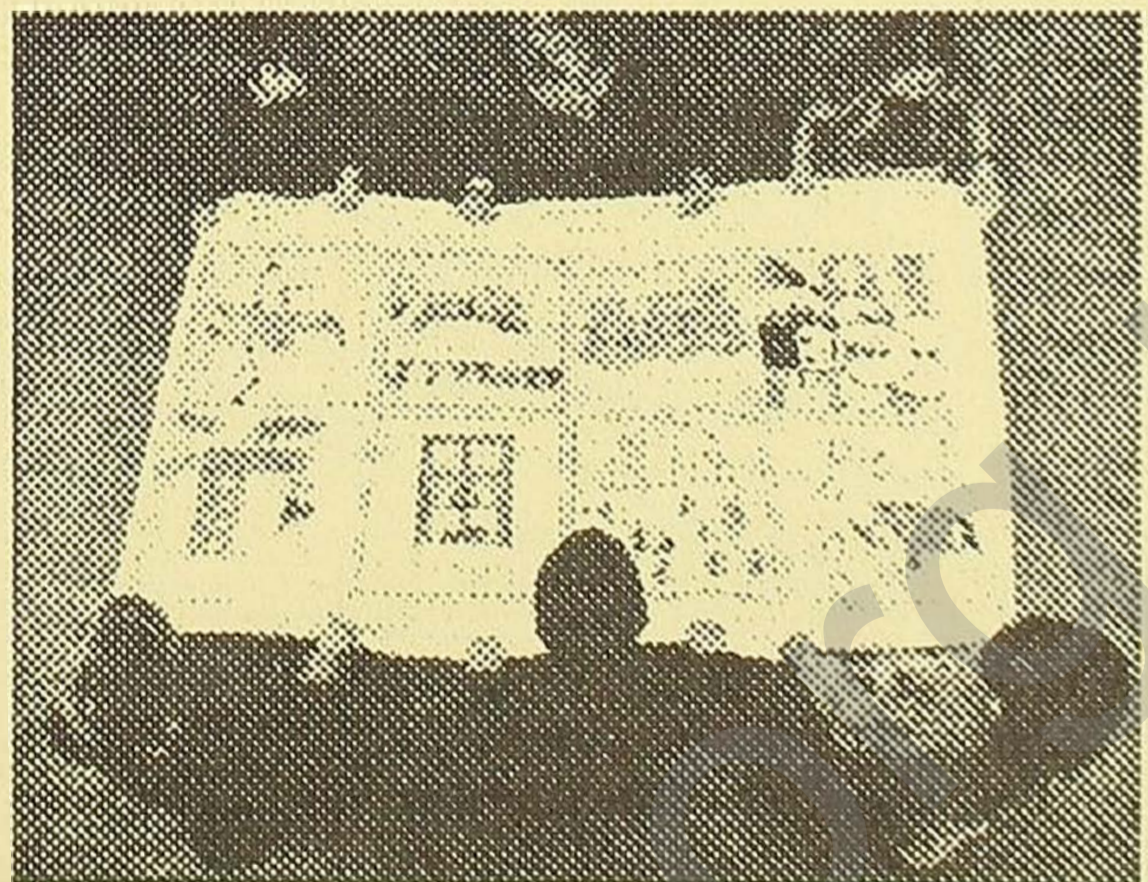
Alojzije Stantić

## Novogodišnja priča

I šta, u ovoj bedi ti imaš hleba i za njih ?  
Neka, neka. To ti je investicija. Ja hranim njih, oni hrane me...  
Nije mogao da veruje.  
Vidiš? Ja odo', a ti se misli šta ćeš za danas. Hoćeš i ti sa mnom?  
Ne, ne...  
I ne treba da te nudim, znam da si ih onomad gajio. Nisi ti za ovaj radot. Ali kada čoveku dogori, da vidić kako posle ne može da se nepozna. Šta ćeš...  
Gledao je za prijateljem kako se gubi sa ručkom među ljudima na trgu. Dugo je još tu stajao, pa otišao kući. I danima posle, zaršljajući istu scenu.  
Onda je jednom doneo kući ceo hleb. Dvoje staraca je u tišini gutlo koru. Kada su došli do pola, neodlučno ju je zaustavio, mršljajući nešto kako treba da ostane i za sutra, ali ga je, umesto u krčenac, nespretno smotao i izneo iz sobe. Sutradan ga je podelio na tri dam, poneo parče sa sobom, mrveći ga nervozno u džepu, i otišao na trg. Uklonio se na manje uočljivo mesto i počeo da prosipa mr, gušeći se od sramote, kao da ga ceo svet gleda. U trenu sleti mrštvo. I oni su gladovali. Oduvek ih je voleo, više nego ljude. Okžen bezbrojem pernatih lopti koje ključaše, teskobno zažmuri, gotovo želeći da se ništa ne dogodi. Trenutak. Onda pogleda, rešen da nekine s tim. Ali, šešir je sitno skakutao. Zadihao ga je, pticu nežo obuhvatio, sakrio pod kaput, i, kao zločinac, žurno umakao. Šatremena je lutao ulicama, neodlučan. Stigavši, kao odmah ode u kpatilo, zaključa se i očerupa je i očisti.

og prvog dana je rekao kako mu neki prijatelj, mesar, zbog nekkih starih usluga, ili dugova, poklanja po pile, pripremajući se da ih koje odbrani od njenih pitanja, i da, posle, svaki put ponavlja istu

laž. Ali ona ništa nije pitala. I tako, posle je samo ćutke donosio, a ona ih je spremala kako je mogla. Prvo svakog trećeg dana. Bilo je malo. Onda, svakog drugog. Jednom ga je iznenadila na nezaključanim vratima kupatila, gledajući kako se muči sa pticom i sa



sobom, položila mu ruku na krsta i prošaptala: „Pusti, ja ću...”. Teško se prevaljujući, prolaziše dani.

Za novogodišnje večer, sedela je za praznim stolom, pridržavajući levom rukom onu drhteću, zagledana u kesicu začina i lonac vode. Sećala se '59-te, svog tridesetog rođendana, kada joj je doneo buket. Donosio joj je kasnije, ali je nekako upamtila baš taj. Tada je bila najsretnija. Iste godine su kupili kola i uselili u stan. Jedno 12 godina, drugo 6. Prvi put otišli na more. Imali budućnost. Onda je prene otvaranje vrata, i ona se pridiže. U sobu je ušao odsutan, bez sebe. Ništa nije doneo. Prelomio se. S mirnoćom čoveka koji još ima ponos, umorno joj pride i zagrlji je. Stajali su tako, zagrljeni. Shvatila je da treba da uštede za konopac.

Milan Stevanov


## Vrijeme slavlja I TAVANKUT SE PRIKLJUČIO PUTOVANJU ZA EUROPU

Lijevom stranom seoskog blatnjavog drumca, stigla je čuvena poluznanstvena ekspedicija u centar Tavankuta s ciljem otvorenog vrbovanja mladeži & ostali neupućih ljudi u poslove oko osvajanja 21. stoljeća, te održala uspješni eksperiment za pridobijanje novih tzv. članova u redove svoje Institucije, koja je, gle čuda, zahvaljujući svojemu čelništvu, donijela mir na ove naše prostore. U kroničnom deliriju, oduševljeni su mještani razdragano pristupili u pozamašnom broju (čak 32) u ovu turističku agenciju, koja, pored ostalog, organizira dulji boravak na padinama Europe svim zainteresiranim. Za 32 Tavankučana od kojih su, zlobnici kažu, neki čak sa stažom duljim i od 10 godina boravka u selu, Europa je na dohvat ruke, dok ostalima preostaje kaljuga, izgleda, Bliskog Istoka i vrijeme srednjeg vijeka.

### PRETPLATITE SE!

Cijenjeni čitatelji, ukoliko želite list redovito dobijati na Vašu kućnu adresu molimo Vas pretplatite se na „Žig”. Tako ćete ujedno pripomoći njegovom daljnjem izlaženju. Cijena godišnje pretplate je 50, a polugodišnje 25 dinara za Jugoslaviju, a za inozemstvo protivvrijednost godišnje iznosi 50 DEM. Pretplatite se možete na žiro-račun HKC „Bunjevačko kolo” broj 666-678-7-3551 s naznakom „Žig”, ili u prostorijama Uredništva, Preradovića 4. Molimo Vas, uz pretplatu naznačiti i Vašu adresu.

**TELEFON UREDNIŠTVA: 22-927**



**OZBILJNO!**  
**VEJU, VEJU KAPLJICE,**  
**KIŠA PO STAKLU ŠARA.**  
**DA L' TO STIŽE NOVA**  
**A ODLAZI STARA?!**

### Bunjevačka narodna pripovijetka

#### LAŽOVI

motriću šta se sprema u ruskim dekungama. Motrio bi ja samo ko bi mogo, jel se nisam dobro ni ugnjizdio, a već ostim da se kočim. Ni doli ni gori, noge ko štapovi, ruke mi se ocikle, ta jezik ne smogu pružit napolje – oma će se ukočit na mrazu, al' kojikako viknem za pomoć. I moj Šokac – ta bili smo ko braća – ne čeka, zna da će se navike izgubit ako zakasni, već oma zapali toranj ispod mene. Ta se ja malo raskravim, al' malo kasnije vidim: s jedne strane vatra, a s druge strane će bit ubitelj. Nisam se dobro ni obradio, a plamen se već popo do mene. I da nisam imo gumene čizme, ljudi moji, ne bi vi sad mene slušali. Al' dao Bog, imo sam te čizme, zažmurim i skočim s tornja. Ja bi se vaćo zemlje, al' kad se odskočio čak poslipodne sam opet došo do zemlje i cili dan ta doli-gori, doli-gori, pa sve priko tornja, a vatra gori. Priskačem vaćo ko na svetog Ivana. E, mislim se, ako živ ostanem valjda nikad neću imat buva, samo se triba jedared uvatit zemlje i ostat. Virujte Bogu pa meni, ja bi prisvisnio od tog skakanja da na k' nisu došli šinteri pa me uvatili na onaj njev ular od žice. A to crkveni još uvijek gori.

– Kako nisu došli vatrogasci?! – nika prelja će zapitat.

– E, kad su tamo bili taki ko ovi naši dobrovoljni u selu, koj bar tri dana ranije triba javit da će izbit vatra.

**Kazivao: Blaško Bukvić – Mika, Mala Bosna  
Zabilježio i obradio: Balint Vujkov**



Posli prvog svitskog rata sastali se na prelu dva kuma – ne znaš koji je veći vrtljiga i trčilaža. Jedan bio na ruskim frontu, drugi na talijanskom, a obadvojica čitav rat proveli na koli, bili kočijaši, oštre kuglje nisu ni vidili. Al' kad je o ratu divan, nji' dvojica su prvi; niko živ nije išo u vatru i u vodu ko nji' dvojica.

Laže jedan, laže drugi, jedared će onaj što je bio na talijanskom:

– Ljudi moji, da nisam svojim očima gledao ko sad ovaj bili dan, virujte, Bogu pa meni, kazo bi da nije bilo istina. Bilo to baš poslidnje jeseni, digod oko Mijolja, nebo se otvorilo, kiša kablara tri dana i tri noći ne staje. Četvrti dan u zoru Talijanci otvorili vatru ko da zemlja siva, a mi ne ostajemo dužni. Šta da vam kažem: za po saticka kišu smo osušili. I pucaj pa pucaj, dva dana i dvi noći brez pristanka. Kad je prošlo, šuma osvanila sva u inju. Al' nije to inje ko inje; kad sam bolje pogledao, a kuglje se pozadivale u lišće, ondud talijanske odud naše.

Onaj drugi samo odmanio:

– A, kad smo bili u Karpatama tamo mraz kuglje zaustavi u ajeru. I kad sam već spomenuo mraz, da nisam imo jednog Šokca od Dunava i ja bi zube ostavio na mrazu već prvi dan. Ubacili nas u front baš na svrgodište, a kapetan mene oma otiro na crkveni toranj: